

GU Journalen

NYHETER FRÅN GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vem blir ny rektor?

Kompetent kvinna efterlyses s 4-5

Topplöner vid GU

Löneklyftorna stiger s 8-9

Jobba mindre

Lättja ger livskvalitet s 18-20

4/02

Konfliktlösarnas Miss Marple

Psykologen Ingela Thylefors utreder bråken på arbetsplatsen s 14-15

Innehåll

okt 2002

- 3 Krisdrabbad** institution splittras
- 4-5 Medievan** och orädd rektor eftersöks
- 6 Sjukfrånvaron** skjuter i höjden
- 7 Sahlgrenska** vill inte följa lagen
- 8-9 Hur mycket får** spetskompetens kosta?
- 10 Infoproffs** rekryteras
- 12 Fortsatta oklarheter** kring IT-universitetet
- 14-15 Ingela Thylefors** utforskar konflikter i arbetslivet
- 18-20 Lättja** räddar hjärnan
- 21 Tomas Forser** manar till långsam läsning
- 22 Städer** 3000 kvm om dagen
- 23 GU** slår upp portarna
- 25 Akademisk frihet** trängs undan av administration
- 26-27 Ett uttrycksfullt hus** för dans och musik

GU Journalen

GU JOURNALEN är en personaltidning från Göteborgs universitet

- CHEFREDAKTÖR:** Allan Eriksson/Tel: 773 1021
allan.eriksson@adm.gu.se
- BITRÄDANDE REDAKTÖR:** Eva Lundgren/Tel: 773 1081
eva.lundgren@adm.gu.se
- REPORTRÄR:** Lars Nicklason/Tel: 773 1014
lars.nicklason@adm.gu.se
Kajsa Asklöf/Tel: 773 5708
kajsa.asklof@adm.gu.se
- FOTOGRAF:** Göran Olofsson/Tel: 773 2929
- LAYOUT/GRAFISK FORMGIVNING:** Anders Eürén
Siv Bondenäs Brink
- ANSVARIG UTGIVARE:** Åke Pettersson
- STF ANSVARIG UTGIVARE:** Kerstin Norén, Tomas Forser, Lennart Weibull, Anna Ekström, Anders Franck och Magnus Svedmark
Britt Kihlman
- KORREKTUR:**
- ADRESS:** GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg. Fax 031-773 4354
- E-POST:** gu-journalen@gu.se
- INTERNET:** http://www.gu.se/aktuellt/GU-journalen
- WEBBTIDNING:** Mikael Stoltz
- TRYCK:** Elanders Novum, Göteborg.
Tidningen trycks på miljövänligt papper som uppfyller kraven för Svanenmärkning.
- UPPLAGA:** 6 000 ex
- UTGIVNING:** 6 nummer/år. Nästa GU Journal utkommer i början av november
- MANUSSTOPP:** 21 oktober
- ADRESSÄNDRING:** Gör skriftlig anmälan till redaktionen. För obeställt material ansvaras ej. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Övrigt gärna, men ange källan.
ISSN 1402-9626

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

REKTOR HAR ORDET

Ny verksamhetsplan prioriteras

DET HAR VARIT en fantastisk sommar med sol och värme som aldrig tycks ta slut. De flesta jag talat med bekräftar detta samt uttrycker belåenhet efter ledigheten. Jag hoppas verkligen att detta gäller flertalet anställda. Det är utan tvekan så att en bra sommarledighet ger ökat engagemang och kraft till höstens arbete. Själv har jag bestämt att sluta som rektor när mitt mandatförordnande går ut den 30 juni 2003 och inte kandidera för ytterligare en treårsperiod. Skälet för detta har jag formulerat i ett kort pressmeddelande som finns på hemsidan. Detta betyder inte alls att det nu är dags att slå av på takten. Tvärtom gäller det att med kraft och tillsammans med er driva de viktiga frågor som ligger framför oss.

REKTOR BO SAMUELSSON

EN MYCKET ANGELÄGEN uppgift är att arbeta fram en ny verksamhetsplan för åren 2004-2006. Tiden hastar då jag ser att ett beslut i universitetsstyrelsen bör ske under tidig vår 2003 för att budgetförutsättningar för 2004 skall kunna beslutas på sista sammanträdet före sommaruppehållet. Den gällande verksamhetsplanen 2000-2002 har kommenterats i såväl positiva som negativa ordalag. En uppsummering som gjordes av universitetsdirektören på ett styrelsemöte strax före jul 2001, gav dock vid handen att en majoritet av de mål som angivits var uppfyllda eller under uppfyllande. Detta tycker jag är ett gott betyg. Det är trots allt resultatet som räknas. Den nya verksamhetsplanen planeras liksom tidigare bestå av ett huvudkapitel, som universitetsstyrelsen har ett huvudansvar för, samt ett antal delkapitel om olika specificerade verksamheter som rektor bereder. Rektors arbete kommer att bedrivas tillsammans med dekaner, vicerektorer, rektors rådgivare och gemensamma förvaltningschefer samt remissbehandlas på vanligt sätt. Arbetet, som jag prioriterar högt, har redan startat när denna tidning kommit i tryck.

SAHLGRENSKA AKADEMINS beslutsstruktur har igen ifrågasatts av Högskoleverket. Detta är djupt olyckligt. Det är viktigt att vi snabbt kan komma fram till en lösning så att man kan ägna sig åt innehållsfrågor istället för juridik och formalia. Sahlgrenska akademien har enligt mitt förmenande på mycket kort tid lyckats åstadkomma ett varumärke och en verksamhet som kan jämföras med Karolinska Institutets samtidigt som vårdvetare och odontologer på ett annat sätt fått möjlighet till etablering respektive vidareutveckling av sina respektive vetenskapsområden. Ett oklokt beslut nu kan inte bara äventyra tankarna i HSGU utan också starta splittringstendenser inom universitetet. HSGU-processen, den utredning om det hälso-

vetenskapliga vetenskapsområdet och dess organisation, som jag ledde, hade som många kommer ihåg just ett sammanhållet universitet som en fundamental utgångspunkt.

JAG DELTOG NYLIGEN i en marin dag med naturvetenskapliga fakultetens ledning, representanter för Göteborgs Marina Forskningscentrum, stationsledningarna för Tjärnö och för Kristineberg, prefekter, forskare, doktorander och studenter. Göteborgs universitet har en klar marin profil. Vi har tillgång till flera marinbiologiska stationer, Tjärnö, Kristineberg, Bornö, ett flertal specialutrustade fartyg. Vi har en stark marinbiologisk forskningsprofil inom den naturvetenskapliga fakulteten. Så mycket som 1/5 av fakultetens resurser är relaterade till det marina området. Tjärnöstationen har Göteborgs universitet som huvudman i nära samarbete med Stockholms universitet. Kristineberg har alldeles nyligen fått Vetenskapsakademins som huvudman, men drivs i samverkan med Göteborgs universitet. Totalt sett är det en betydande verksamhet. Min uppfattning är att den marina profilen kraftfullt skulle kunna förstärkas. Detta kan ske genom en tydligare och mera sammanhållen organisation, präglad av samverkan, samutnyttjande och kraftsamlig samt en breddning av det marina forskningsområdet omfattande även andra vetenskapsområden än naturvetenskap. Jag är övertygad om att åtgärder som dessa skulle underlätta rekrytering av externa medlemmar. Faktum är att signaler med denna innebörd har kommit från viktiga forskningsfinansieringsaktörer. Jag ser universitetets marina profil som en viktig punkt i den kommande verksamhetsplanen.

Bo Samuelsson
Rektor

Statistiska institutionen läggs ner

Ledningen för Handelshögskolan väntas lägga ner statistiska institutionen. Orsaken är den långdragna konflikt som resulterat i att fyra lära-re har tagit tjänstledigt.

– Jag tycker det låter märkligt, det måste finnas andra orsaker, säger prefekt Robert Jonsson.

ENLIGT ROBERT JONSSON meddelades beslutet muntligen redan i juni. Sedan dess har fakultetsledningen tagit fram en arbetsplan med extern hjälp som i stort går ut på att dela upp statistiska institutionen i två enheter: en för grund- och en för forskarutbildning. Den förra placeras vid nationalekonomiska institutionen medan den senare, under en avvecklingsperiod, får till uppgift att slutföra forskarutbildning för redan antagna.

– Jag finner det drastiskt att lägga ner en hel institution som i övrigt fungerar väl. Vi har god ekonomi, bra kursvärderingar och en perfekt fungerande administration.

Institutionens tidigare prefekt, professor Marianne Frisé, tror liksom Robert Jonsson att "samarbetsvärdigheterna" är ett svepskäl för att lägga ner institutionen.

” Institutionen har länge känt ett hot uppifrån.

Marianne Frisé, tidigare prefekt

– Förr, när Handelshögskolan inte tillhörde GU, så hade man 2-3 statistiker som skötte det enklaste på grundutbildningen. Jag tror att man tycker att det räcker. Det är möjligt att man räknar med att få behålla samma mängd anslag från GU så att resurserna för andra ämnen ökar, säger Marianne Frisé.

Hon förklarar att man på institutionen länge känt ett hot uppifrån, ett hot som bekräftades på allvar i november förra året.

– Fakultetsledningen kom med en avsiktsförklaring där man uppmanade mig att avsäga mig prefektskapet. Vidare att de fyra personer som varit missnöjda skulle få arbeta på eget ansvar utan ledning från institutionen. Om inte de blev nöjda så skulle institutionen läggas ner.

MOTDRAGET BLEV en ansökan till rektor om att få byta fakultet. Ärendet är inte slutbehandlat och Marianne Frisé vill ännu inte ge upp hoppet om institutionens framtida existens.

Ulf Olsson, prodekanus vid Handelshögskolan, tror dock inte på en sådan lösning.

” konflikten har blivit så djup att den kan kategoriseras som en institution i kris.

Företagshälsövärd

– Vem vill ha en institution i kris? Konflikten har ju pågått i decennier, varför skulle en flutt lösa den?

Ulf Olsson tillbakavisar bestämt att det skulle finnas några dolda agendor bakom nedläggningen. Fakultetsledningen har in i det längsta försökt hitta andra lösningar men statistiska institutionens ledning har inte visat någon vilja att samarbeta.

– Det är tråkigt, men vi kan inte acceptera en arbetsplats som inte fungerar. Vi har ett ansvar, både för personal och utbildning. Folk har mått mycket dåligt.

Detta bekräftar i den arbetsmiljökartläggning som företagshälsövärderna Feelgood gjorde hösten 2001. I denna påpekas bland annat att "konflikten blivit så djup att den kan kategoriseras som en institution i kris." Vidare att "det uttrycktes en avsaknad av för-

troende för prefekten likväl som att det på sina håll brister i umgängessättet mellan anställda, man saknar respekt." I samtal mälade några anställda upp ett ledarskap fokuserat på makt och kontroll istället för på förtroende.

Någon möjlighet till en frivillig och konstruktiv lösning ser Feelgood inte. Positionerna beskrivs som "lästa med prestigefyllda inslag". Endast en lösning med maktmedel återstår.

– Hade institutionen varit större hade man kanske kunnat göra på ett annat sätt. Men de fyra missnöjda lärarna utgör hälften av institutionens lärarkår, säger Ulf Olsson.

Men han ser inte nedläggningen som definitiv. Forskning och forskarutbildning i statistik behövs på Handels och enligt Ulf Ohlsson är det därför ingen omöjlighet att institutionen återuppstår.

– Men då måste det till en ny stab som kan bygga upp verksamheten från grunden igen.

På statistiska institutionen menar man att nedläggningen kommer att få förödande konsekvenser. Marianne Frisé ser ett scenario där 80 procent av verksamheten läggs ner.

– Vad kommer att hända med alla övertaliga? Med statistikämnet? I det informationssamhälle vi lever i finns en brist på statistiker. Samtliga av landets professorer i statistik har undertecknat en skrivelse till utbildningsdepartementet om att utbildningstakten måste ökas. Och så bestämmer man sig på GU för att lägga ner! Det är helt otroligt.

FOTO: MARIANNE OLSSON

HOS UNIVERSITETSDIREKTÖR Björn Järbur ligger statistiska institutionens ansökan om fakultetsbyte obesvarad. I dagsläget ser han det som mest konstruktivt att gå vidare med uppdelningstanken – ett arbete som leds av Nils-Olov Halling från konstnärliga fakultetskansliet.

– Jag har ingen absolut uppfattning om det här, säger Björn Järbur. Men det är viktigt, både för statistikämnet och personalens välmående, att betrakta det här med öppna ögon. Kanske är inte en institution i traditionell bemärkelse den bästa lösningen.

Inte heller på statistiska institutionen är man främmande för sådana tankar.

– Vid ett fakultetsbyte gör vi nödvändigtvis inte anspråk på att vara en egen institution, säger studierektor Christer Gustavsson. Vi kan tänka oss att bilda en avdelning med grundutbildning, forskarutbildning och forskning inom en annan enhet. För att klara av personalproblemen kan vi vidare tänka oss att Handelshögskolan behåller de fyra avskilda lärarna vilka kan sköta Handels egen statistikutbildning inom ICU och GBS.

Lars Nicklason

Notiser

Doktorandutbyte GU och Berkeley

FYRA DOKTORANDER från GU kommer att ges möjlighet att studera en eller två terminer vid Berkeley nästa år. Detta är ett av resultaten av den USA-resa företrädare för GU gjorde i våras.

Det var i början av mars som en delegation från GU med rektor Bo Samuelsson i spetsen besökte ett antal universitet i USA för att utbyta information och erfarenheter. Bland annat undertecknades ett avtal mellan University of Washington i Seattle om utbyte av forskare, lärare och studenter. Nu har GU blivit erbjudet ett avtal även med University of California, Berkeley.

– Avtalet löper på tre år och gäller utbyte av fyra doktorander under en eller två terminer, berättar Ingela Elofsson, chef för International Office vid GU. Uppgårelsen är inte riktad till någon speciell grupp eller fakulteter och det första utbytet kommer att ske tidigast till våren. Det är också meningen att GU ska ta emot fyra doktorander från USA.

Inga besked till fd Temanämnden

ENLIGT FÖRSLAG skulle de fakulteter som övertagit Temanämndens enheter tilldelas 900 000 kronor i utvecklingsbidrag (för de enheter som har eller planerar forskarutbildning) under en övergångsperiod på fyra år. När rektor sänkte summan till 500 000 kronor protesterade fyra dekaner i en gemensam skrivelse till rektor i våras. Sedan dess har inget hänt.

– Det är svårt att leva upp till löftet om forskarutbildningsfinansiering om vi inte ens under en övergångsperiod kan få tillräckliga medel. Enligt förslaget skall vi ändå ta över finansieringen efter fyra år, säger Lennart Weibull, dekanus vid samhällsvetenskapliga fakulteten.

Utgångsförslaget, 900 000 kr, är egentligen också det i underkant, menar Per-Olof Thäng, dekanus vid utbildningsvetenskapliga fakulteten. Att det accepterades beror på att fakulteterna valde att ta sitt ansvar för att enheterna inom f d Temanämnden skall få en rimlig utveckling.

– Men det beslut som rektor fattat gäller, och vi måste naturligtvis anpassa oss efter det. I klartext betyder det att vi arbetar på att söka medel från annat håll. Vi måste kunna hantera detta utan att budgeten går med underskott.

tema **REKTORSVALET**

Styrelsen utser ny rektor

Något rektorsval i egentlig mening kommer det inte att bli nu när Bo Samuelsson deklarerat att han träder tillbaka 1 juli 2003 – enligt den förändrade Högskoleförordningen från år 1998 ska dock lärare, övrig personal och studenter höras innan ny rektor förordnas.

DET ÄR ENLIGT en ny och oprövad procedur som näste rektor vid GU kommer att tillsättas. Borta är systemet med en valförsamling bestående av lärare och studenter vid högskolan.

– Numera ligger frågan hos styrelsen, förklarar GU:s styrelseordförande Arne Wittlöv. Men även om styrelsen beslutar vem man ska föreslå för regeringen är det viktigt att lärare, övrig personal och studenter hörs. Och att även övrig personal engageras i tillsättandet av rektor är nytt.

Styrelsen har utsett en grupp bestående av representanter för lärare, övriga anställda och studenter som bland annat har till uppgift att ta fram en kravprofil på ny rektor. Gruppen ska också ta hjälp av en rekryteringskonsult med åliggande att ta hand om de förslag som kommer in.

Gruppen har hittills haft två möten.
– Vi har inte mycket tid på oss, en ny rektor måste ju finnas på plats när Bo Samuelsson träder tillbaka 1 juli 2003. Och att ta fram en kravprofil kräver en hel del arbete, det är ju många egenskaper, erfarenheter och kvalifikationer som är önskvärda, så prioritering är viktigt. Vi har inte gjort några avgränsningar när det gäller vilka personer som kan komma i beträktande, förutom dem som finns i Högskoleförordningen, där det står att endast den som uppfyller behörighetskraven för anställning som professor eller lektor kan komma i fråga som rektor.

ENLIGT EN FÖRÄNDRING av förordningen från 1 juli 2002 ska styrelsen så långt möjligt ta fram både kvinnliga och manliga kandidater och styrelsen måste dessutom redovisa för regeringen hur jämställdhetsaspekten beaktas.

– Av de förslag som så småningom kommer fram tänker vi att välja ut minst fyra kandidater som sedan ska presenteras för en valförsamling med både lärare, övrig personal samt studenter. Och där har vi bestämt att båda könen måste vara representerade.

Det är inte bara vid Göteborgs universitet ny rektor inom kort ska utses. Boel Flodgren avgår som rektor för Lunds universitet redan till nyår och även Gustaf Lindencrona vid Stockholms universitet kommer till sommaren att ställa sin plats till förfogande.

Och det är naturligt att man samtalar med varandra, menar Arne Wittlöv.

– Mellan universitetens styrelser rådgör man naturligtvis med varandra om vilka sätt som kan vara rimliga att sköta den här frågan på. Vi har ju att göra med nya regler som är oprövade. Men varje universitet måste ändå hitta sitt eget sätt att tillsätta rektor.

Omständigheterna varierar ju och något som passar utmärkt vid ett lärosäte kanske är mindre idealiskt vid ett annat.

Eva Lundgren

Ett tufft jobb väntar GU:s valförsamling under ledning av styrelseordförande Arne Wittlöv.

Aspirerar du på rektorsposten? Så här går du tillväga

1. Skaffa dig en professorstitel
2. Har du erfarenhet från administration, forskning, utbildning? Om inte, är det hög tid att sätta igång!
3. Hur väl känner du till universitetet i alla dess delar? Det går inte an att bara vara känd på den egna institutionen, lobbyverksamhet kan vara rätt.
4. Hur har du det med kontakterna med departement, näringsliv, samhället i övrigt?
5. Gör du dig bra i media? Dags för lite styling?
6. Pengarna är ständigt slut, men du kanske har rika och givmilda kontakter?
7. Bered dig på oändliga bråk och konflikter. Gå samtliga förberedande kurser i konflikthantering, psykologi, ledarutbildning, avslappning, tai chi och glöm inte att begära fri tillgång till Prosac som en löneförmån.
8. Universitetsfolk är bångstyriga. Öva dig i att se bestämd och självsäker ut.
9. Kvinna? Dessutom samhällsvetare? Bättre kan det inte bli!
10. Fortfarande intresserad? Det kan vara ett tecken på att du är en obotlig optimist, fullständigt saknar verklighetssinne, eller att du är rätt person för jobbet. Gratiss!

Handlingskraftig kvinna efterfrågas

En handlingskraftig person som förstår universitetets verksamhet i alla dess delar. Någon med tydlig akademisk förankring som kan representera GU både inåt och utåt.

SÅ KAN MAN SAMMANFATTA dekanernas önskemål när det gäller ny rektor för Göteborgs universitet.

Men var finner man honom eller henne?

Den nye rektorn måste nämligen inte nödvändigtvis komma från GU utan kan lika gärna tas från något annat lärosäte. Eller från näringslivet.

För sedan förändringar i Högskoleförordningen gjordes för fyra år sedan väljs inte längre rektorn av en församling lärare och studenter. Nu utses han, eller hon, av styrelsen. Personal och studenter behöver endast höras.

– Vi har ju redan en ordförande som representerar samhället och dessutom en majoritet av externa ledamöter i styrelsen, påpekar Stefan Nilsson, dekanus för naturvetenskapliga fakulteten. Det innebär att det är extra viktigt att rektorn verkligen företräder universitetet och förstår den verksamhet som bedrivs här. För universitetet är en mycket speciell arbetsplats som skiljer sig på väsentliga punkter från bland annat näringslivet – vi gör till exempel ingen vinst, tvärtom förbrukar vi pengar. Och i ett företag måste alla dra åt samma håll medan det vid ett universitet tvärtom är viktigt med olika tankeringar. Om två personer tycker likadant kan det betyda att den ena är överflödig.

GÖTEBORGS UNIVERSITET är dessutom mycket decentraliserat vilket innebär särskilda problem, menar Stefan Nilsson.

– Det gäller att kunna hantera relationen mellan dem som vill och dem som inte vill splittra verksamheten. Och det är viktigt att en rektor snabbt kan avgöra vilka frågor som ska skötas centralt och vilka som ledningen inte alls bör lägga sig i. För att lyckas med allt detta måste rektorn vara akademiskt ansedd, eftersom ytterligare en egenhet för universitetet är att om rektorn, dekanen, prefekten eller vem det nu kan vara inte respekteras, så struntar man helt enkelt i henne eller honom. En order ses av universitetets forskare och lärare snarare som ett intressant förslag än som något som verkligen måste följas.

En tradition inom GU har varit att man inte väljer rektor från samma fakultet två gånger efter varandra. Om traditionen följs borde det nu vara dags för en rektor från samhällsvetenskapliga fakulteten. Men ingen av dekanerna menar att fakul-

tetstillhörighet är en viktig fråga.

– Bred erfarenhet från utbildning, forskning och administration samt goda relationer till departement och andra myndigheter – det är värdefulla egenskaper hos en rektor, menar dekanus för samhällsvetenskapliga fakulteten, Lennart Weibull som också betonar vikten av stor öppenhet vid den kommande rekryteringsprocessen.

Göteborgs universitet har hittills endast haft manliga rektorer. Kanske vore det dags för en kvinna nu?

– Vid likvärdiga meriter borde en kvinna väljas, menar Kerstin Norén, dekanus för humanistiska fakulteten. Men kön får inte vara avgörande. Det viktigaste är att rektorn har bred kännedom om universitetets olika delar och verksamheter.

– OM DET BLIR EN man eller kvinna är underordnat de personliga kvalifikationerna, säger också dekanus Per-Olof Thång vid utbildningsvetenskapliga fakulteten. Det viktigaste för en rektor är att snabbt skaffa sig legitimitet inom universitetet samt att ha eller kunna skapa goda relationer mot departement, myndigheter, media och allmänheten. Men visst kan det finnas fördelar med en kvinnlig rektor.

Det menar även dekanus Staffan Edén vid medicinska fakulteten:

– Det är väldokumenterat att det finns skillnader i ledarskap mellan kvinnor och män och en kvinna skulle kunna medföra något nytt. Dessutom skulle det kanske stimulera andra kvinnor att söka sig till ledande befattningar. Så även om andra kvaliteter är överordnade skulle jag välkomna en kvinna som rektor.

Handlingskraftig, med tydlig akademisk förankring, gärna en kvinna – var hittar man denna person?

Gunnar Dahln, dekanus vid odontologiska fakulteten, påpekar att det finns ytterligare ett skäl till att det kommer att bli svårt att hitta en rektor, nämligen bristande motivation.

– Hur mycket ledarutbildning vi än får ligger intresset åt ett annat håll för majoriteten av dem som har de bästa kvalifikationerna att leda verksamheten. Att vara rektor innebär att ha en utsatt position men ändå inte så värt mycket makt. Det krävs en alldeles speciell och mycket handlingskraftig person som dessutom har viljan att äta sig uppdraget. Och eftersom GU är så decentraliserat ligger mycket av beslutsmakten hos fakulteterna, vilket gör att de flesta lärare nog är mer intresserade av vem som är dekan eller prefekt än av vad som händer inom den centrala förvaltningen.

Eva Lundgren

enkät ▾

Har du någon favoritkandidat?

Några speciella kvaliteter som du ser hos en framtida rektor?

Sara Stavås

studentrepresentant i styrelsen:

– En kvinna. Spontant känns det som att det är dags för det. Det finns ju en väldig dominans av medelålders män på sådana här positioner. Men jag har inte tänkt på det där med favoritkandidater så mycket.

– Rektor måste vara bra på konflikthantering, inte konfliktradd. Smidig. En grundförutsättning är förstås att han eller hon är intresserad av frågor kring grundutbildning, forskarutbildning och pedagogik. Intresse för juridik och studenternas rättigheter är också viktigt. Egentligen kan önskelistan göras jättelång. En rektor måste vara kunnig om det mesta.

Daniela Ölmunger

fd GUS, suppleant i universitetsstyrelsen

– Jag har ingen. Det handlar om så mycket saker. En rektor måste i princip vara öppen och intresserad av allt som kommer till honom.

– Han eller hon skall vara tydlig, målfokuserad, empatisk och positiv. Man eller kvinna spelar ingen roll. Kön ser jag inte som någon egenskap.

Ann-Mari Svennerholm

vicerektor för jämlikhets- och jämställdhetsfrågor:

– Även om jag hade en favoritkandidat vill jag inte föregå valprocessen och namnge någon nu. Men med tanke på mitt intresse för jämställdhetsfrågor ser jag gärna att det blir en kvinna. Helst skall hon komma inifrån, men från något annat universitet är inte heller otänkbart. Någon företagskonsult vill jag dock inte se. Erfarenhet från inre universitetsarbete: forskning, undervisning och administrativa uppgifter är viktigt.

– En viktig uppgift är att sätta GU på världskartan. GU skall vara ett ledande universitet som man gärna söker sig till. Rektorn är ansiktet utåt, en ambassadör som skapar kontakter och ger omgivningen en bild av GU. Det är mycket viktigt att rektor kan hantera media.

Bengt-Ove Boström

vicerektor för kvalitetsfrågor:

– För tidigt att säga. Men som ledare måste man först och främst ha förmågan att få organisationen med sig. Det är en förutsättning om man skall företräda universitetet och bevaka dess intressen. Sedan måste man ha goda relationer till statsmakterna. Jag tror det krävs en duktig akademiker med en stark stab av administratörer bakom sig.

Lars Nicklason

NYHETER

Allt fler långtidssjukskrivna

Sjukfrånvaron har fördubblats på fem år

De senaste fem åren har sjukskrivningarna fördubblats vid Göteborgs universitet. Trots medvetenhet om problemen gör GU för lite, menar Saco som efterlyser kraftfulla handlingsplaner.

STATISTIK VISAR ATT sjukfrånvaron förra året nådde en rekordhög nivå. Från 1997 till 2001 ökade antalet sjukdagar med cirka 100 procent.

Saco uppmanar nu GU:s ledning att på allvar ta i tag i situationen.

– Vi ser mycket allvarligt på sjukskrivningarna. Vi tycker att arbetsgivaren måste göra mera för att vända utvecklingen, säger Sacos ordförande Inger Wilgotson-Lundh.

Hon tycker att det är bra att sjukfrånvaron diskuteras och uppmärksammas – men enbart rapporter räcker inte. Det krävs handling.

Universitetsdirektör Björn Järbur, som är ordförande i den centrala arbetsmiljökommittén, menar tvärtom att GU centralt har gjort en hel del.

– Vi kan vara glada över att vi inte har så höga sjuktal som på andra håll i samhället. Men vi kan aldrig vara nöjda när medarbetare är sjuka.

Enligt delårsrapporten har sjukfrånvaron minskat något i år och det är gläd-

jande, säger Björn Järbur som menar att det beror på att GU har lagt ner mycket arbete på att vända den negativa utvecklingen.

Samtidigt betonar han att det inte finns någon generell lösning utan att det handlar om att förbättra arbetsmiljön på alla arbetsplatser.

Den främsta orsaken till den ökande sjukfrånvaron är bristen på resurser, menar Annika Badre på Saco. När ekonomin försämrats och antalet undervisningstimmar minskar ställs läraren inför ett svårt dilemma. Å ena sidan att anpassa sig till ekonomin, å andra sidan att fortsätta upprätthålla en god kvalitet på undervisningen när studenterna blir missnöjda.

Men resursbristen är inte hela sanningen, framhåller Björn Järbur.

– Det handlar lika mycket om hur vi behandlar varandra. Den psykosociala miljön, att relationen mellan ledare och medarbetare är god. Universitetet har påbörjat ett antal åtgärder.

Handlingsplaner saknas inte, menar Björn Järbur.

– Rehabiliteringen på Fysiken har gett goda resultat. Personalhjälpmedlen satsar mer på förebyggande åtgärder. Och i höst startar Arbetsmiljöbarometern, en bred undersökning som ska ta reda på hur per-

sonalen mår. Dessutom kommer det att ställas högre krav på fakulteternas arbete att redovisa och åtgärda sjuktalet.

EN NY GRUPP bland de långtidssjukskrivna är doktorander. Förra året var 31 doktorander, de flesta mellan 36–40 år, sjukskrivna längre än tre månader.

– Vi är mycket bekymrade över doktorandernas situation, säger Inger Wilgotson-Lundh.

Doktorandernas villkor måste uppmärksammas ännu mer, hävdar Björn Järbur. Det handlar om utbildning av handledare och individuell studieplan och om att utbildningen anpassas efter dagens krav på finansiering.

Eva Sjögren på OFR/S tycker att arbetsgivaren har uppmärksammat frågorna, även om det till viss del är tack vare fackens enträgna arbete.

– Sjukfrånvaron är också ett samhällsligt fenomen och inte unikt för GU. Men gränsen för hur mycket man kan skära i verksamheten utan att det får långtgående konsekvenser för personalen är snart nådd, säger Eva Sjögren.

Fakta/Sjukfrånvaron i siffror

- Vid GU är varje anställd sjukskriven i genomsnitt 17 dagar. Det är 8 dagar fler jämfört med för fem år sedan.
- Från 2000 till 2001 har antalet sjukdagar ökat från 76 249 till 85 227, en ökning med 11 procent. På två år är ökningen 28 procent. Det är framför allt kvinnor över 55 år som står för den största sjukskrivningen.
- Högst sjukfrånvaro är det inom UB, gemensamma förvaltningen och utbildningsvetenskapliga fakulteten.
- Långtidssjukfrånvaron ökar mest. Under förra året var 281 anställda sjuka i mer än 91 dagar, vilket är 14 procent högre än 2000.
- Allt fler doktorander långtidssjukskrivs. Förra året var 31 doktorander, de flesta mellan 36 och 40 år, sjuka i mer än tre månader. Det motsvarar 7 procent av gruppen.

Allan Eriksson

I frontlinjen för studenterna

Efter 27 år på CSN har han vanan inne. Vet hur det är att arbeta i frontlinjen för studenternas skull. Nu blir Anders Granberg chef för studentavdelningen.

– **MAN MÅSTE BYTA** någon gång och göra något annat i sitt liv. Det här är ju i senaste laget för mig, skrattar 53-åriga Anders Granberg.

Nej, han var inte trött på att arbeta vid en av Sveriges mest utskälda myndigheter. Tyckte tvärtom att det var spännande att arbeta i morvind.

– Går allt på räls blir man lite slö. Men CSN är en framåtskridande myndighet som har tagit tag i sina problem. Det har varit motiverande.

Men han sticker inte under stol med att arbetet som biträdande chef ibland blivit lite väl intensivt och stressigt.

– **PÅ CSN ARBETAR** man ofta med bara några dagars framförhållning. Pengarna skall ju snabbt ut till studenterna, helst igår.

Nu ser han fram mot att arbeta med en verksamhet som planeras på lite längre

sikt. Egentligen, erkänner han, visste han inte speciellt mycket om GU:s studentavdelning innan han tillträdde den 15 augusti. Därför håller han, under några intensiva veckor, som bäst på att lära sig organisationen från grunden. Någon programförklaring är det liksom inte riktigt läge för. Men det är klart att han har övergripande idéer.

– **EN AV VÅRA HUVUDUPPGIFTER** blir att förstärka studentavdelningens roll som serviceinstans. Vi måste hela tiden ställa oss frågan "vem jobbar vi för?" Men det betyder inte att vi måste ha öppet dygnet runt. Studenternas ökade krav på tillgänglighet och på allt konkretare svar kan ju till exempel lösas på ett utmärkt sätt med e-post.

Anders Granberg vurmar också för frågan kring den sociala snedrekryteringen till högskolan.

– Vi måste jobba mer med att locka invandrare och folk från lägre socialgrupper till universitetet. Det finns ingen standardlösning på problemet, men jag tycker till exempel att Mångfaldsprojektet och införandet av studentambassadö-

Anders Granberg vill stärka studentavdelningens servicenivå.

rer ute i förorterna är fördömliga exempel att spinna vidare på.

Avdelningen för studentfrågor har varit utan chef sedan ett år tillbaka. För Anders Granberg gäller det nu att lyssna på personalen och samordna den höga kompetensen som han tycker finns inom avdelningen.

– Personalen verkar öppen för förändringar så jag tror inte det blir några problem. Jag ser fram mot det här. För en som har jobbat med studentfrågor i hela sin yrkeskarriär är detta pricken över i:t.

Lars Nicklason

HSV skärper kraven på GU

Högskoleverket är fortsatt kritiskt till Sahlgreńska akademien och har begärt att GU ska redovisa vilka åtgärder man ämnar vidta senast den 20 september.

Men GU:s styrelse anser att ärendet är komplicerat och har begärt anstånd till den 15 november.

– Vi måste utvärdera alla handlingsalternativ som står till buds, säger GU:s styrelseordförande Arne Wittlöv. Det handlar inte bara om lagar utan också om hur vi förankringsmässigt ska gå vidare med Sahlgreńska akademien.

Det var efter kritik från Högskoleverket som GU:s styrelse i våras beslutade om förändringar av det ursprungliga regelverket för Sahlgreńska akademien. Styrelsen bestämde att akademistyrelsen skulle ligga under rektor i stället för under universitetsstyrelsen och förtydliganden gjordes för att det klart skulle framgå att det är fakulteterna som har ansvar för forskning och forskarutbildning medan programnämnderna ansvarar för grundutbildningen.

Men lärarrepresentanterna i styrelsen var inte nöjda med de ändringar man beslutat om och även inom akademien har kritiska röster hörts om att förändringarna inte gått tillräckligt långt.

Och nu fastslår Högskoleverket i ett beslut från den 2 juli att organisationen måste ändras ytterligare. Framför allt är HSV kritiskt till hur ansvaret för resursfördelning ser ut. Enligt akademins nya regelverk är

FOTOGRAF: ANDREW LUDWIG

det akademistyrelsen som beslutar om den interna resursfördelningen och fastställer budget. Och det, menar HSV, strider mot Högskolelagen och Högskoleförordningen som säger att det är universitetsstyrelsen eller fakultetsnämnden som fattar beslut i dessa frågor.

– De ändringar som gjorts är även i övrigt ottydligt formulerade, menar Christian Sjöstrand, jurist på HSV. Enligt de nya reglerna ska akademistyrelsen besluta i alla frågor som inte beslutas av fakultets- eller programnämnd. Men gränsdragningsproblem kommer sannolikt att uppstå även om vi i det här läget, innan faktiska beslut fattats, inte kan säga i vad mån detta är oförenligt med lagar och förordningar.

Christian Sjöstrand vidhåller HSV:s tidigare uppfattning att det enklaste sättet att lösa alla organisationsproblem är att göra om akademien till en nämnd.

– Naturligtvis kan Göteborgs universitet gå samman med andra högskolor och verka för en ändring av Högskolelagen. Men eftersom det krävs en proposition från regering-

en för att skriva om lagen kommer en sådan åtgärd att ta tid. Tills vidare måste GU alltså rätta sig efter de regler som finns.

Senast den 20 september skulle GU:s styrelse ha redovisat vilka åtgärder man vidtagit med anledning av HSV:s kritik.

Men styrelsen för GU beslutade vid sitt sammanträde den 13 september att begära anstånd med utredningen av Sahlgreńska akademien till den 15 november. Frågan är svår och behöver utredas grundligare, menar styrelsen.

– Det finns en alldeles speciell målsättning med akademien och frågan är om det målet går att nå om vi följer HSV:s anvisningar, menar Arne Wittlöv. Mål och form måste passa varandra och hur det ska gå till måste utredas ordentligt och sådant tar förstas tid.

Bland annat avser man att undersöka möjligheterna att få dispens från att inrätta en fakultetsnämnd samt eventuellt att utvärdera om man kan vända sig till JK för att få HSV:s beslut prövat.

Eva Lundgren

Sahlgreńska ledning vill inte förändra organisationen

HSV är fortsatt kritiskt mot Sahlgreńska akademins organisation. Det är främst akademistyrelsens rätt att besluta om resursfördelning och budget som HSV vänder sig mot.

Samtidigt uppmanar ledningen för Sahlgreńska akademien GU:s styrelse att stå fast vid det ursprungliga organisationsförslaget.

INGET ANNAT ALTERNATIV än ett återskapande av den ursprungliga akademikonstruktionen stöder de mål som satts upp för akademien, menar ledningen för Sahlgreńska akademien i en skrivelse till GU:s styrelse. Alternativet att göra ytterligare förändringar av akademins arbets- och delegationsordning innebär att det formella beslutsmandatet centraliseras ytterligare till universitetsstyrel-

sen och att akademistyrelsen endast blir ett rådgivande organ. Avståndet mellan programnämnder och fakultetsnämnder förlängs och grundutbildningens forskningsanknytning riskerar att försvagas, anser ledningen för akademien.

– HSV:s FÖRSLAG att inrätta en gemensam nämnd för hela det hälsovetenskapliga området har ingen förankring inom vårdvetenskapliga och odontologiska fakulteterna, menar preses Göran Bondjers. Där anser man att det finns en risk att dessa fakulteter hämmas av medicinska fakulteten som ju skulle bli mycket större än dessa i en gemensam nämnd. Och tillbakadragna delegationer är inget man vill ställa upp på inom den medicinska fakulteten. Därför uppmanar ledningen för akademien GU:s styrelse att

återskapa akademien sådan den ursprungligen var tänkt.

Men alla inom akademien är inte överens om att GU bör verka för det ursprungliga förslaget. Framför allt framförs kritik mot att organisationen blir för otymplig.

– Många, inklusive jag själv, sympatiserar starkt med akademins syften, påpekar Peter Allebeck, avdelningschef för avdelningen för socialmedicin och ledamot av medicinska fakultetsnämnden. Vi vill gärna fortsätta verka för samordning och breddning av medicinska och andra hälsovetenskapliga discipliner. Men HSV:s kritik om oklarhet i beslutsstruktur vad gäller frågor kring forskning måste tas på allvar. En lösning måste hittas i samråd med HSV.

Eva Lundgren

Barockorgel till Korea

FRAMTIDEN SER LJUS UT för det internationella orgelcentret GOArt, i synnerhet för orgelforskningsverkstaden. Det utländska intresset för orgeln – både som kultursymbol och hantverk – har överträffat alla förväntningar. I somras avslutades en affär om att bygga en orgel åt ett konstnärligt universitet i Korea. Om tre år ska en mindre barockorgel med pipor i skinnande tenn stå färdig i Seoul, på Korean National University of Arts.

Uppgåelsen är värd 9 miljoner kronor och betyder mycket för orgelcentrumets verksamhet, berättar projektledaren Henrik Tobin.

– Det innebär att vi får stabilitet i vår verksamhet. Vi kommer att kunna anställa ytterligare 3-4 personer till orgelverkstaden.

FOTOGRAF: ANDREW LUDWIG

Barockorgeln går nu på export.

Det finns ett enormt intresse för orgelforskning ute i världen, inte minst i Öst- och Sydostasien. Henrik Tobin förklarar att orgeltraditionen är en relativt ny företeelse i bland annat Japan och Korea.

– Orgeln som symbolvärde spelar stor roll. I dessa länder finns en genuin nyfikenhet på orgeln som västerländsk kultursymbol. En annan förklaring är att det finns starka kyrkoförsamlingar i Korea.

Utländska forskare och studenter vallfärdar nu till orgelcentrumet för att se barockorglar byggas och höra hur de låter.

– Vi märker att intresset för vår verksamhet ökar i omvärlden. I augusti arrangerade vi orgelakademien, med ca 150 deltagare från hela världen. För närvarande för vi diskussioner om samarbete med andra universitet men på grund av det enorma intresset har vi varit tvungna att tacka nej till flera anbud.

Universitetet har under åren utvecklat en världsunik expertis i hur orglar har byggts genom tiderna. Det är det arbetet som ger resultat, menar Henrik Tobin.

Allan Eriksson

tema **TOPPLÖNER**

Topplönerna marknadsanpassas

Spetskompetens kostar alltmer. Klyftorna mellan topp- och bottenlönerna i organisationen ökar. Hur skall universitetet förhålla sig till marknadsanpassade löner?

70 000 KRONOR i månaden plus tjänstebilsförmån. Det är vad Sahlgreiska akademins nye informationsdirektör kostar. Är en sådan lön motiverad? Rektör tyckte inte det och beslutade i somras att begränsa delegationen vid lönesättning till 40 000 kronor för lärare och 35 000 kronor för övrig personal. Löner utöver denna nivå skall sättas i samråd med rektor som motiverade sitt beslut med "Lönesättningen och förmånsavtalet ger underlag till en löneglidning och -förskjutning som inte är önskvärd vid universitetet".

Universitetsdirektör Björn Järbur ser beslutet som nödvändigt. Den extremt höga lönen skulle annars kunna bli en komplicerande faktor vid framtida lönesättningar.

– Det man åtminstone kan begära i ett extraordnärt fall som detta är att saken tas upp till diskussion. Många privata företag har ju inte ens så här höga löner på liknande befattningar. Men Sahlgreiska akademien informerade inte oss.

ÄVEN OM UNIVERSITETET påverkas alltmer av marknadens tryck, menar Björn Järbur att det måste finnas gränser.

– Utifrån de ekonomiska förutsättningar som GU har måste vi ibland tacka nej till en speciell kompetens. Vi har en samlad lönpolicy som bygger på att lönerna vid liknande befattningar jämförs med varann. Vi förutsätter att man ute i organisationen tar sitt ansvar och fattar beslut inom ramen för dessa kriterier.

Claes-Olof Olsson, Sahlgreiska akademins fakultetsdirektör, har en annan syn på saken.

– Den här tjänsten ligger inte inom ramen för lönepolitiken. Efter alla stormar som Sahlgreiska akademien fått genomgå krävs att en mycket kvalificerad person leder arbetet med att göra den accepterad och välkänd.

Det handlar om att förmedla mål och visioner, sådant den traditionella kompetensen inte räcker till för.

Vad som behövs är en strategisk- och inte en operativ informatör, förklarar Claes-Olof Olsson. Det visste man redan när Sahlgreiska akademien bildades. Men kompetensen har inte varit lätt att hitta. I september förra året ledigkungjordes en tjänst, men det omfattande ansökningsförfarandet gav inte rätt resultat. Efter det är det headhunting inom näringslivet som gäller.

” Vill man ha spetskompetens måste man vara beredd att betala. Det är bara så att marknadskrafterna gäller.

Claes-Olof Olsson
Sahlgreiska akademins fakultetsdirektör

– Efter att ha testat flera personer fann vi till sist Mauritz Ljungman. Han är en av Sveriges bästa informatörer och vi är tacksamma för att vi har honom här. Det borde GU också vara.

Enligt Claes-Olof Olsson är hela akademiledningen överens om att det är en rimlig prislapp som satts på Mauritz Ljungman. Vill man ha spetskompetens måste man vara beredd att betala. Det är bara så att marknadskrafterna gäller, resonerar Claes-Olof Olsson.

– **GU ENGAGERAR KONSULTER** för fantastiska summor utan att någon bryr sig. Men visst, jag förstår att folk reagerar nu. Är det något som intresserar folk mer än den egna lönen så är det andras lön.

Lennart Olsson, Seko, tycker att det normalt sett inte finns anledning att bromsa en bra lön, men det måste finnas gränser.

– Jag tror att man fullständigt fått värmeslag på

fakultetskansliet. 70 000 kronor och bilförmån! Alla inser att det är en felaktig lönenivå.

Han tycker att Sahlgreiska akademien, som en del av en av landets största myndigheter, borde ha tagit sitt ansvar och sagt: "Nej, sorry, vi betalar inte de löner den privata marknaden gör".

Att böja sig för marknadskrafterna är inte rätt väg för ett universitet.

– Nej, var skall det sluta? Skall rektor ha en Percy-Barneviks-lön?

Förhoppningsvis inte, men ekonomiprofessor Sten Jönsson tror ändå att marknadsanpassade löner är något vi kommer att få se mer av i framtiden.

– Det här är en intressant illustration till den pågående företagiseringen av universitetet, om den som lösningen på alla problem.

STEN JÖNSSON FÖRKLARAR att universitetet har förändrats från att ha varit en hierarkisk byråkrati, vars verksamhet hade vetenskapliga kriterier i fokus, till en slagkraftig organisation som skall locka till sig resurser och kompetens för att överleva. Fakulteterna har blivit organisationsenheter som konkurrerar med varandra, professorer och lektorer är managers som vet att varumärket är viktigt. Vad står man för? Det gäller att dra nytta av sina fördelar. Har man en Nobelpristagare måste det givetvis synas.

– Att plocka in en informationsdirektör från näringslivet är ett strategiskt beslut från Sahlgreiska akademins sida. Han kan ge klirr i kassan. För här handlar det om att säkerställa forskningsmedel ur helt andra källor än statsbudgeten.

I takt med att statens budgetanslag har minskat till universitetet har en omsvängning i sätten att söka anslag skett, förklarar Sten Jönsson. När man äskar pengar av staten kommer man med eländesbeskrivningar typ: "Vi är så dåliga, hjälp oss". Med externa medel är det tvärtom: "Vi är så förbannat bra, vi kan ge er det här och det här om..."

När universitetet blir en aktiebolagsliknande orga-

nisation är det också den privata sektorn som sätter dess värderingar. Akademien blir en efterare med mindervärdeskomplex. Man är den "fula system" som skall bli vackrare.

– På så sätt får folk från näringslivet ett starkt förhållningsslag och lönerna kommer på sikt att jämnas ut mellan de båda sektorerna. Det är vad ett så kallat akademiskt management leder till.

”

När man äskar pengar av staten kommer man med eländesbeskrivningar typ: "Vi är så dåliga, hjälp oss". Med externa medel är det tvärtom: "Vi är så förbannat bra, vi kan ge er det här och det här om..."

Sten Jönsson
Ekonomiprofessor

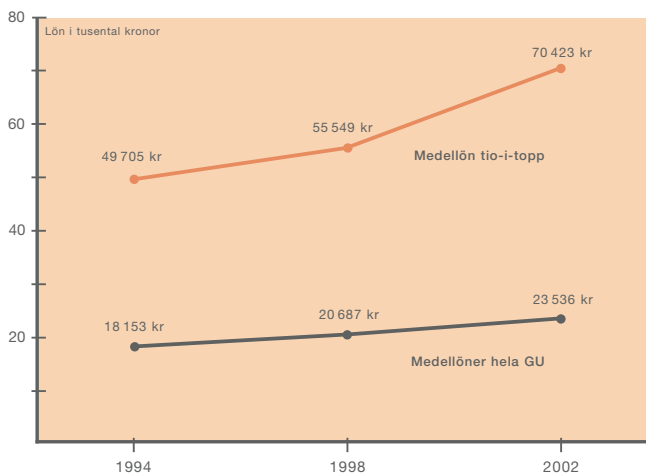
Inger Wilgotson Lundh, SACO, säger att hon visserligen har synpunkter på informationsdirektörens höga lön, men att det framför allt är Sahlgrenska akademins sätt att sköta MBL-förhandlingarna i ärendet som upprört henne.

– **NÄR VI FACKLIGA REPRESENTANTER** träffade fakultetsledningen var beslutet om lönen redan fattat. Det var därför vi valde att göra en förhandlingsframställan hos rektor.

I stort är det de fackliga organisationernas krav i ärendet som rektors beslut om delegationsbegränsning vid lönesättning följer.

– Vi fick gehör för våra synpunkter. Därmed känns ärendet som sådant avslutat, men det här kommer givetvis att få konsekvenser för framtida förhandlingar, säger Inger Wilgotson Lundh.

Lars Nicklason

Topplönerna stiger i snabbare takt än medellönen vid GU.

TIO-I-TOPP-LISTA	LÖN	TILLÄGG	LÖN TOTALT
Göran Bondjers Preses för Sahlgrenska akademien	61 500	21 000	82 500
Fannie Gaston-Johansson Dekanus på värdvetenskapliga fakulteten	70 000	6 993	76 993
Staffan Edén Dekanus på medicinska fakulteten	54 000	18 000	72 000
Mauritz Ljungman Informationsdirektör på Sahlgrenska akademien	70 000		70 000 + fri tjänstebil
Barbara Czarniawska Professor på Goteborg Research Institute	70 000		70 000
Marcus Asplund Professor på nationalekonomiska institutionen	70 000		70 000
Lars Matiasen professor, rektors kansli (20 %)	70 000		70 000
Bo Samuelsson Rektor	68 440		68 440
Jan Holmgren Professor vid institutionen för mikrobiologi och immunologi	58 300	6 700	65 000
Lars E Ericson Professor vid inst för anatomi och cellbiologi	54 300	5 000	59 300

Inte alls förvånande, menar ekonomiprofessor Sten Jönsson. – Det återspeglar 90-talets samhällsutveckling.

Medellönen har ökat med 30 procent över hela GU:s organisation sedan 1994 medan tio-i-topplönerna under samma period ökat med 40 procent. Det kanske inte låter speciellt häpnadsväckande. Räkna man om i rena pengar blir skillnaderna dock mer markanta. 5383 kronor i meddelökning över hela organisationen kontra 20 718 kronor för löneligans topp tio.

– Löneklyftorna ökar. Det är amerikansk lönepolitik. Vi ligger några år efter USA precis som till exempel Finland ligger efter oss i den här utvecklingen, säger Sten Jönsson.

Den alltmer globala arbetsmarknaden innebär att topppersoner får internationella anbud –

– något som förbättrat deras förhandlingsposition även här hemma.

Men Sten Jönsson tror också att informationssamhället vi lever i alltmer uppskattar akademiker.

– Utvecklingen talar för oss. I dag ger man hellre några miljoner till en framgångsrik forskare än till en den traditionella VD:n som driver på folk, slår träklubbor och gör affärer.

– Höga löner inom näringslivet kan också kopplas till att man sitter kortare och kortare tid på sin post. Det kommer säkert att märkas mer inom akademien också. Nobelpristagare får ju anbud och rör på sig mer i dag än tidigare.

Sten Jönsson, chef för Gothenburg Research Institute.

FOTO: GÖRAN OLOFSSON/GU

Notiser

Danskt pris till GU-professor

INGMAR SKOOG, professor vid institutionen för klinisk neurovetenskap, har tilldelats den danska Strömrenns-medaljen i psykiatri för år 2002.

Sedan 1983 har Ingmar Skoog deltagit i insamlandet av material i de stora befolkningsundersökningar som pågår kontinuerligt i Göteborg sedan 1971. Detta material, där samma människor följs upp under mer än trettio år, är unikt och har varit till stor betydelse för forskningen om särskilt äldre människors hälsa.

Medaljen, som har delats ut sedan 1979, kommer att ges till Ingmar Skoog vid en ceremoni i Aarhus i november.

Alltinget jubilerar

VARFÖR SER GOLFBOLLAR ut som de gör och kan myggor bli sjuka?

Hör du till dem som funderar över sådana underligheter ges du nu åter möjlighet att få svar på dina frågor. För tisdagen den 24 september börjar Alltinget igen, för tionde terminen i rad. Mellan klockan 17.00 och 18.30 i P4 Göteborg svarar allvissa forskare från Göteborgs universitet på lyssnarnas frågor. Och denna termin har sändningsområdet utökats kraftigt. Programmet sänds även i Radio Väst, Radio Sjuhärads, Radio Skaraborg och Radio Halland. Medverkande är Stefan Nilsson, dekanus vid naturvetenskapliga fakulteten, Annika Nordström, doktor i etnologi, Björn Jonson, professor i fysik, Kerstin Norén, dekanus vid humanistiska fakulteten, Thomas Magnusson, doktor i historia samt Ernst Nystrom, professor i medicin. Alla frågor är välkomna, stort som smått, livsviktiga som triviala.

Så undrar du över något? Skriv till: alltinget@gbg.se

Bråk på jobbet?

LOGGA IN PÅ <http://arbetsplatskonflikt.av.gu.se>. Webbplatsen ger handfasta råd om hur om hur både individer och organisationer kan hantera konflikter.

– Jag hoppas att den skall bidra till en utveckling av en konstruktiv konfliktkultur i det svenska arbetslivet, säger webbplatsens skapare Thomas Jordan, docent och forskare vid institutionen för arbetsvetenskap.

Webbplatsen är resultatet av ett utvecklingsprojekt som finansierats av Verket för innovationssystem, VINNOVA.

NYHETER

Egennamn bra för profilering

Humanistiska och naturvetenskapliga fakulteterna vill ändra sina namn till egennamn.

Rektor har gett avslag.

– Jag tror att man har missuppfattat oss. Vi vill inte bryta oss loss från GU, säger Ann-Christin Thor, fakultetsdirektör vid naturvetenskapliga fakulteten.

DET HANDLAR ISTÄLLET om ökade möjligheter till profilering. De båda fakulteterna menar att det är just vad GU:s nya profileringsprogram innebär – för dem som har ett egennamn vill säga. Därför vill man nu heta Humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet respektive Naturvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet.

Enligt Ann-Christin Thor ligger namnbytet i linje med fakultetens strategiska satsning på att aktivt rekrytera studenter och profilera naturvetare i samhället. Tidigare har naturvetarna hamnat i skymundan, inte minst genom att man ingick i "utbildningar för tekniska yrken".

– När det talas om naturvetenskapliga och tekniska utbildningar i media så är det ofta civilingenjörer man exemplifierar med. Det kanske inte betydde så mycket för några år sedan, men idag måste man synas.

Inte minst studenterna ställer krav på att vi skall synliggöra naturvetare och tydliggöra vår identitet, säger Ann-Christin Thor.

Humanistiska fakulteten förklarade i sin framställan till rektor att namnbytet skulle innebära "större enighet vid universitetet" och att humanistiska fakulteten får "samma möjlighet till profilering som andra delar av universitetet". Med "andra delar" menades förstas Handelshögskolan vid Göteborgs universitet och Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet.

– De är undantagsfall, säger prorektor Birgitta Skarin Frykman.

– Handelshögskolan var ju ett etablerat namn innan den blev en del av Göteborgs universitet. Och Sahlgrenska akademien kan ledas tillbaka till namnet Sahlgrenska sjukhuset.

HON ÄR FÖRVÄNAD över fakulteternas önskemål och menar att namn som Humanistiska fakulteten och Naturvetenskapliga fakulteten inte är speciellt identitetsgivande. Om man till exempel från humanistiska fakulteten hade velat heta Näckrosdamms-fakulteten eller något annat mer urskiljbart, hade saken möjligtvis hamnat i en annan dager.

– Men att ha Göteborgs universitet först

och överst i varumärket är, för mig, först och främst ett sätt att hålla ihop GU. Det skulle se väldigt konstigt ut annars, inte minst internationellt.

– När jag är ute i världen tillhör jag Göteborgs universitet, inte humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet. Det säger inte folk någonting.

Ann-Christin Thor tycker att det verkar som att rektorsämbetet inte riktigt förstått intentionerna med namnbytet. Åtminstone nämns ingenting om identitet och synliggörande i promemorian som förelåg rektorsammanträdet, förklarar hon.

– Kanske är det vi som inte har uttryckt oss tillräckligt klart. Vi får diskutera i fakultetsledningen huruvida vi skall återkomma till rektor.

Men just nu väljer man att ligga lågt i väntan på att den pågående utredningen om GU:s varumärke blir klar. På humanistiska fakulteten tänker man inte ta upp ärendet igen.

– Det är bara att konstatera att vi har fått avslag. Det är synd för det var en bra idé, men samtidigt var det mest en markering från vår sida om lika villkor för alla, säger dekanus Kerstin Norén.

Lars Nicklason

Infoproffs ska synliggöra Sahlgrenska

Mauritz Ljungman är sedan 1 september ny informationsdirektör vid Sahlgrenska akademien. Efter 20 år inom flygbranschen ser han nu fram mot att jobba i en ny typ av organisation.

– DET VAR DE mänskliga aspekterna som intresserade mig, att få arbeta med något som har stor betydelse för människors hälsa och välmående i framtiden, säger Mauritz Ljungman några dagar innan han skall tillträda.

Inte för att han är trött på flygmotorer. De nio åren som informationsdirektör vid Volvo Aero Corporation – som han närmast kommer ifrån – har varit roliga, men ibland är det helt enkelt ännu roligare att prova på nya saker.

– Och Sahlgrenska går inte av för hackor. Det finns en lång och fin tradition, säger Mauritz Ljungman som förstas tvingats ner en del i lön när han nu går över till en statlig myndighet.

Han har ingen erfarenhet av medicin, men väl av Göteborgs universitet. Under 60-talet läste han statskunskap och nationalekonomi och 1972 tog han sin examen vid Journalisthögskolan. Sedan dess har han arbetat inom journalist- och informationsbranschen – bland annat som nyhetschef på

Nöjd – trots lägre lön. Mauritz Ljungman ser fram emot att arbeta för akademien.

Göteborgs-Posten och som informationsdirektör på SAS, Luftfartsverket och Storstockholms länstrafik. Som en av Sveriges mest meriterade informatörer blir det nu Mauritz Ljungmans uppgift att leda det strategiska arbetet med att synliggöra Sahlgrenska akademien. Det handlar bland annat om att inarbeta det nya "varunamnet".

– Varumärket är förstas viktigt. Vad ett

universitet står för har till exempel stor betydelse för unga människor och deras val av studieort.

Tre verksamheter skall smältas samman i en ny gemensam profil, men än så länge har Mauritz Ljungman inga konkreta planer på dess utformning.

– Det är klart att jag har vissa aningar, men mycket kommer att hänga på hur medarbetarna tycker och tänker. Vid nytänkande är en organisation alltid i stort behov av en bra kommunikation, att folk känner sig motiverade och delaktiga. Jag har faktiskt aldrig kommit underfund med vad som är viktigast, intern eller extern kommunikation.

Men ett av dina viktigaste uppdrag är väl ändå att locka till sig donatorer och bidra genom att till exempel göra Sahlgrenska välkänt internationellt?

– Visst, jag har stor erfarenhet av hur man knyter kontakter internationellt och vet hur man marknadsför. Men man måste alltid ha respekt för den kunskap som redan finns inom en organisation. Jag kanske kommer att bli väldigt imponerad. Det låter som en klysch, men jag går in i det här med öppna sinnen, säger Mauritz Ljungman.

Lars Nicklason

Fotograf utvecklar HDK

Nya ämnesbeskrivningar, ny organisation och ny bemanning. HDK:s förändringsprocess fortsätter under ledning av tillförordnad rektor Bo-Erik Gyberg.

– Det är en tuff resa, men det finns en enorm vilja hos personalen att hitta nya lösningar.

FÖRRA HÖSTEN åtog han sig uppdraget att analysera HDK:s organisationsstruktur och vaska fram förslag på ny organisationsplan. Så därför, säger Bo-Erik Gyberg, var han den som låg närmast till hands när Karl-Ola Warnhammar hoppade av som rektor för HDK.

Sedan 1 april varvar han jobbet på HDK med sin ordinarie tjänst som rektor för Högskolan för fotografi och film.

– När jag tillträdde på HDK hade institutionen länge fört en diskussion om design-ämnetns innebörd. De traditionella skråna: industridesigner, produktdesigner, inredningsarkitekt och grafisk formgivare behövde utvecklas. Nu håller vi precis på och lägger sista handen på en ny ämnesbeskrivning, säger Bo-Erik Gyberg.

Det handlar om en processororienterad syn på design. Nyckelord är problemställande, konceptutvecklande och tillämpning, förklarar Bo-Erik Gyberg.

– Det innebär inte att traditionella kunskaper åsidosätts. Men grafisk formgivning blir till exempel nu en del av begreppet visuell kommunikation. Vi formger ju texter i

Bo-Erik Gyberg inspireras av de nya idéerna som håller på att få fäste på HDK.

relation till bilder i andra media än på papper idag, vilket naturligtvis måste präglade utbildningen.

DESIGNOMRÅDET gränsar tillräckligt mycket till fotografi och film för att det skall kännas komfortabelt för honom. Konsthandverk känns lite avlägsnare. Därför vill han satsa lite extra energi på att vara med och starta ett liknande utvecklingsarbete kring konsthandverksbegreppet.

– Jag kan förhoppningsvis ställa relevanta frågor, men det kommer att behövas extern hjälp. Konsthandverk är av tradition materialbaserat och skråna har levit sina egna liv, men nu håller det på att utvecklas

en teoribildning kring ämnet som helhet. Där tror jag att HDK med sin starka tradition och ställning har mycket att tillföra.

I HDK:s nya organisationsplan (som GU Journalen presenterade i nr 2/02) har den tidigare ämnesstrukturen fått ge vika för en kandidat- och magisterstruktur. Numera har både design och konsthandverk varsin kandidat- och varsin magisterutbildning och fyra studierektorer leder en verksamhet var. Ytterligare två områden har tillkommit:

– Vi har tillfört ett särskilt utbildningsansvar för fristående kurser. Sådana har ju alltid funnits inom fakulteten, men skall man vara självkritisk så har vi inte haft ett systematiskt förhållningssätt till det. Det har mer varit "Nu gör vi en fristående kurs för det verkar lämpligt". Nu skall vi använda dessa på ett mer genomtänkt sätt i våra kontakter med omvärlden och inte minst i rekryteringsbefrämjande syfte bland grupper som inte är representerade på universitetet, säger Bo-Erik Gyberg och fortsätter:

– Ett sjätte utbildningsansvar handlar om forskarutbildning. Konstnärliga fakulteten har varit pionjär inom konstnärligt baserad forskning, men tyvärr har vi inte fått tillräckligt med resurser för att bygga upp och utveckla våra forskarutbildningar i den takt som vi hoppats på. Det här är en strategisk markering för att vi har beredskap och potential för det.

DEN NYA organisationsstrukturen innebär att samtliga anställningar inom designområdet ses över och att 15 tjänster som motsvarar HDK:s nya synsätt utlyses.

Bo-Erik Gybergs förordande på HDK går formellt ut 30 september, men enligt konstnärliga fakultetens dekanus Hans Hedberg finns inga planer på att tillsätta någon ny rektor under det här läsåret.

– Jag står till förfogande till förändringsarbetet är slutfört, säger Bo-Erik Gyberg.

Vetenskapsråd raggat pengar

GU MÅSTE BLI BÄTTRE på att söka pengar till stora tvärvetenskapliga forskningsprojekt. Det är vad GU:s vetenskapliga råd kommit fram till i en rapport.

Nu hoppas man kunna stödja ansökningsverksamhet med kontakter, koordinering och expertis.

Det räcker inte med att vara bra, man måste vara framstående på att söka externa medel. GU har på senare år tappat gementot andra svenska universitet i det avseendet, bland annat har våra anslag från Vetenskapsrådet sjunkit avsevärt, säger Sven Lindqvist, ordförande i GU:s vetenskapliga råd som inrättades i våras.

Tanken är att rådet, som består sexledamöter, skall fungera som ett observatorium som känner av och analyserar av vad som sker i omvärlden. Dess uppgift är bland annat att ha en nära dialog med fonder, forskningsråd och finansärer både nationellt som internationellt.

– Verksamheten har etablerats under året, men det är först nu som arbetet har kommit igång på allvar.

I samband med att rapporten presenterades för GU:s styrelse förklarades också hur rådet tänker sig att man kan bidra till en utveckling och förbättring av ansökningsarbetet vid GU. Mycket handlar om direkt stöd.

– Idag räcker det inte med fakultetsanslag, man måste ha in externa medel. Då gäller det att vara aktiv och snabb. Problemet är att lärare och forskare inte hinner med att sköta det här på ett bra sätt själva. Åtminstone inte när det gäller stora projekt som sträcker över flera fakulteter.

Sven Lindqvist ser att rådet kan hjälpa till i tre steg:

1. Knyta omvärldskontakter.
2. Sammankalla och koordinera möten med forskargrupper och expertis.
3. Bidra med smärre "ansökningsbidrag" så att till exempel konsulter som är experter på att formulera ansökningar kan hyras in.

– På andra lärosäten satsar man mycket på sådant här. Karolinska har till exempel sju anställda för att bara syssla ansökningsverksamhet. Man har till och med en "reader" som läser igenom och granskar ansökningar.

GU:s styrelse har reagerat positivt på rådets förslag och nu hoppas Sven Lindqvist på ett par miljoner kronor i anslag för att förverkliga dessa.

Den 13 november, klockan 17.00 i Vasaparken, kommer GU:s vetenskapliga råd att presentera sina planer ytterligare.

Lars Nicklason

Lars Nicklason

Stipendiestiftelsen för studier av japanskt samhällsliv

Nu utlyses vi stipendier för studier och forskning i Japan inom japanologi och japanskt samhällsliv. För information gå in på www.si.se eller ring 08-789 20 02.

Sista ansökningsdag: 15 oktober 2002 för besök under 2003.

 www.si.se
SVENSKA INSTITUTET

NYHETER

Brist på demokratisk förankring när ny nämnd utses

Börjar IT-universitetets organisationsfråga närma sig en lösning? En fakultetsnämnd är utsedd och i början av september tillsatte GU och Chalmers ett gemensamt samrådande IT-råd. Men än en gång kan lagstiftningenälla bekymmer.

SENT I JUNI UTSÅG rektor matematikprofessor Philip Brenner till ordförande för IT-universitetets fakultetsnämnd. Ytterligare två personer från GU, lektor Gunilla Bornmalm-Jardelöw och professor Berner Lindström, valdes in bland de sex lärarrepresentanterna.

Tanken är att fakultetsnämnden, förutom det direkta ansvaret över IT-utbildningarna på Lindholmen, också skall ha ett samordningsansvar för all IT-relaterad verksamhet vid GU. Hur detta kommer att utformas är än så länge oklart.

– Tyvärr har nämndens första möten, där frågan skulle ha diskuterats, blivit inställda, säger Gunilla Bornmalm-Jardelöw. Men det här är en ny typ av organisationsstruktur och jag tror att vi måste pröva oss fram. Enligt Högskoleförordningen ansvarar ju varje fakultet för sin IT-verksamhet. Att få det här att fungera i en paraplyorganisation är ett komplext uppdrag, men jag tror det går.

FÖR ATT SAMORDNA besluten mellan GU och Chalmers, vilka som statlig myndighet respektive aktiebolag har olika regelverk att rätta sig efter, har ett gemensamt IT-råd bildats. Förutom representanter från lärosätena (bland andra bådas rektorer), finns även personer från näringslivet och offentlig förvaltning bland de 20 ledamöterna.

– Tanken är också att IT-rådet skall fungera som ett advisory board som stimulerar en samverkan med det omgivande samhället, säger Gunilla Bornmalm-Jardelöw, som också är en av GU:s fyra representanter i IT-rådet.

DEKAN LENNART WEIBULL, samhällsvetenskap, ställer sig tveksam till att ett IT-råd skapats enbart för IT-universitetet.

– Det riskerar att invagga de externa företrädarna i tron att det bara är IT-universitetet som sysslar med vetenskapliga studier av IT. Varför inte ett IT-råd för hela GU?

Lennart Weibull var också en av de fyra dekaner som i våras protesterade mot styrelsens beslut att inrätta en särskild fakultetsnämnd vid IT-universitetet. Juridiskt och administrativt hade det varit enklare att inrätta en institution vid någon av GU:s fakulteter, menade man. Lennart Weibull menar också att valpro-

cessen har saknat demokratisk förankring.

– För det första finns det ingen information om hur valberedningen har tillsatts. För det andra har fakultetsnämnden tillsatts av rektor i avsaknad av valkorporation.

DETTA ÄR INTE FÖRENBLIGT med Högskoleförordningen. Enligt 3:e kapitlet (paragraf 11) skall ledamöterna "utes genom val av berörda lärare". Men i detta fall fanns inte några att tillgå.

– Vi gjorde den bedömningen att vi inte kunde göra på något annat sätt än att låta rektor utse ledamöterna, säger universitetsdirektör Björn Järbur. Vid nästkommande val blir en valkorporation möjlig.

Lennart Weibull menar att lösningen kanske hade varit acceptabel om ledamöterna tillsatts interimistiskt på några månader, men nu löper deras mandat på tre år. Dessutom, förklarar GU:s jurist Kristina Ullgren, har valproceduren inte följt gällande jämställdhetsregler. Valberedningen bestod av två personer, båda män, medan Högskoleförordningen (3 kap, paragraf 11) säger: "I valberedningen skall både män och kvinnor vara representerade".

VIDARE MÅSTE också de föreslagna ledamöterna till minst en tredjedel utgöras av kvinnor "om det inte finns synnerliga skäl". Bland de sex föreslagna ledamöterna till IT-universitetets fakultetsnämnd fanns en kvinna.

Formellt hade en del av de juridiska tvivelaktigheterna kunnat undvikas. Bara några dagar efter rektors beslut tillträdde den första läraren på IT-universitetet.

– Valkorporationen hade visserligen bara bestått av en person, men juridiskt hade det fungerat, säger Kristina Ullgren.

Dekan Per-Olof Thång, utbildningsvetenskap, menar att det är viktigt att Högskoleförordningen följs, att det ytterst handlar om rättssäkerhet.

– Om man gör avvikelser måste man, för att skapa legitimitet, vara tydlig i sin argumentation. Det har man inte varit i detta fall.

PER-OLOF THÅNG tycker att man krånglat till det i onödan, att en enkel lösning hade varit att lägga IT-universitetet som en institution under en annan fakultet.

– Representanter för andra fakulteter hade kunnat sitta i styrgruppen. Sådana arrangemang finns ju sedan tidigare.

Men nu när man ändå bestämt sig för en fakultetsnämnd tycker han att det är viktigt att dess status klargörs och att klara ansvarsområden mellan IT-universitetet och andra fakulteter inom GU kan urskiljas.

– Dubbelanslutningen, med personer som rör sig mellan två fakulteter, skapar frågor kring fördelning av anslag, ansvar för lokaler och så vidare. Sådant måste lösas för att möjliggöra samarbete, säger Per-Olof Thång och fortsätter:

– Utan samarbete har IT-universitetet inget innehåll. Och därmed ingen framtid. Därför är det viktigt att IT-universi-

tetet utvecklas på rätt sätt. Det finns en enorm bredd och styrka inom GU att ta tillvara.

Lars Nicklason

Fakta / Fakultetsnämnd IT-universitetet

IT-universitetets fakultetsnämnd består av elva ledamöter: sex lärare, tre studenter och tre personer från näringslivet och offentlig sektor. GU:s lärarrepresentanter är Philip Brenner (dekanus), Gunilla Bornmalm-Jardelöw och Berner Lindström. Chalmers representeras av Per Stenström, Sven Tafvelin och Sören Sjölander.

FOTO: GÖRAN OLOFSSON/GU

Philip Brenner

Gunilla Bornmalm-Jardelöw

Berner Lindström

Per Stenström

Sven Tafvelin

Sören Sjölander

Krav på ekonomisk svångrem

Totalt redovisar GU ett ökat ekonomiskt underskott för 2002 – men fakulteterna går bättre än väntat genom att fler studenter antas.

Fast marginalerna är små och för att underskottet inte ska växa ytterligare krävs det att fakulteterna håller järnkoll på sin ekonomi.

ENLIGT UNIVERSITETETS halvårsbokslut kommer GU i år att redovisa ett underskott på 23 miljoner kronor vilket är 12 miljoner kronor sämre än planerat. Men det kommer inte som någon överraskning för ekonomichefen Lars Nilsson.

– I princip är det ingen förändring jämfört med kvartalsbokslutet. Läget inför 2002 är hyggligt och det ser ganska ljust ut inför nästa år. Det är positivt att GU lyckas attrahera studenter.

Det stora orosmomentet är dock att GU, om nuvarande prognos håller, kommer att ha ett balanserat kapital på 3 miljoner kronor vid årets slut.

– Det är en väldigt liten reserv, ifall något oförutsett inträffar eller om en fakultet går sämre än väntat, säger Lars Nilsson.

Den huvudsakliga orsaken till det försämrade resultatet är att Holdingbolaget går med 15 miljoner kronor i underskott.

Enligt Lars Nilsson pågår ett omfattande åtgärdsarbete inom bolaget med att sälja andelar och hitta nya finansstär. Förhoppningen är att bolagets underskott ska vindas till minst nästa år.

På den positiva sidan redovisar grund-

utbildningen ett bättre resultat än i fjol. De flesta fakulteter når eller överskrider sitt takbelopp inom grundutbildningen, vilket innebär att de får maximalt anslag.

HUMANISTISKA FAKULTETEN, som tidigare år brottats med ekonomiska problem, är en av de fakulteter som i år får mer pengar på grund av att fler studenter antas. Det planerade resultatet landar på drygt 10 miljoner kronor och därmed kan fakulteten betala tillbaka tidigare års underskott.

Det ekonomiska läget är något mer oklart för naturvetenskapliga fakulteten som, enligt delårsbokslutet, redovisar ett årsresultat på minus 4,7 miljoner.

– Vi har markerat för fakulteten att det är mycket viktigt att åtgärdsplanen följs. Styrelsen förväntar sig att fakulteten nå resultatmålet. Inga avvikelser tillåts, inte ens i det korta ekonomiska perspektivet, påpekar Lars Nilsson.

ENLIGT FAKULTETENS dekanus Stefan Nilsson beror underskottet på en felaktigt debiterad hyreskostnad som har att göra med oklarheterna kring GU:s och Chalmers samverkande institutioner. Något som fakulteten kommer tillrätta med, menar han.

– Vi håller på med åtgärder hela tiden. I nuvarande läge ligger vi åtminstone 2,5 miljoner kronor bättre än åtgärdsplanen. Detta framkommer inte i delårsrapporten, kritiserar Stefan Nilsson.

Betydligt sämre till ligger konstnärliga fakulteten som med totalt 1,8 miljoner kro-

nor i underskott förväntas gå 3 miljoner kronor sämre än åtgärdsplanen.

– Fakulteten har inte gått fullt så bra som vi hade hoppats. I verkligheten tror vi på ett bättre resultat, men vi har gjort en försiktig prognos, säger kanslichef Nils-Olov Halling.

Det är fortfarande Högskolan för teater, opera och musikal som går med stort underskott. Något som får fakultetsnämnden att ta ställning till flera olika drastiska alternativ.

– Fortsatt blödning pågår. Hittills har man försökt spara pengar genom att ha oförändrad verksamhet, men det räcker inte längre. I värsta fall tvingas vi lägga ner operalinjen.

EN ORSAK TILL fakultetens risiga ekonomi är att man har höga investeringskostnader och dyra lokaler. Enligt de ekonomiska spelreglerna får fakulteterna endast ersättning upp till en viss nivå för investeringar och lokaler, och det slår hårt mot konstnärliga fakulteten.

– Det som verkligen bekymrar mig är hur fakultetens ekonomi ser ut nästa år, säger Nils-Olov Halling. Den stora förändringen är att vi då kommer att tvingas bära en större del av kostnaderna för exempelvis UB jämfört med tidigare, vilket i sin tur innebär att vi har 2 miljoner kronor mindre att lägga ut på verksamheten.

Styrelsen accepterar inte att en fakultet går sämre än åtgärdsplanen och risken är därför stor för ytterligare besparingar.

Allan Eriksson

Notiser

Blandat intresse för distanskurser

TROTS DEN SENA anmälningstiden och att Nätuniversitetet än så länge är ett relativt okänt begrepp blev det ett ganska stort intresse för de IT-baserade distanskurserna.

Totalt sökte 1200 personer GU:s kurser vid Nätuniversitetet och det är ingen risk för att platserna ska gapa tomma, säger Solveig Björcke, som har samordnat GU:s del i Nätuniversitetet.

– Med tanke på att kampanjen kom igång så sent är jag nöjd med utfallet. Allt blev så hastigt och många kände säkert inte till att man kunde söka distanskurser.

Men intresset var ändå ganska stort, till ett flertal kurser var det så många som 200 sökande till 40 platser. Bland kurser som ligger i topp kan nämnas konst- och bildvetenskap, grundkurs i spanska, litteraturvetenskap och historia.

Betydligt sämre gick det för de naturvetenskapliga inriktningarna på lärutbildningen. Några kurser fick bara ett fåtal sökande.

Nätuniversitetets hemsida är:
www.netuniversity.se

Konstfestival med genustema

VAD SPELAR manligt och kvinnligt för roll inom olika konstarter? Vad har det för betydelse när en konstnär väljer språk, stil eller ämne?

Kom till de konstnärliga högskolornas festival med genus som tema och lyssna på Claes Borgström, Annika Dahlström, Claes Ekenstam med flera.

Uställningar, visningar, konserter, sceniska gestaltningar – det är vad som bjuds när Konstnärliga fakulteten diskuterar skapande och genus.

Festivalen äger rum parallellt på de fem olika konstnärliga högskolorna: Högskolan för design och konsthantverk, Konsthögskolan Valand, Högskolan för fotografi och film, Högskolan för teater, opera och musikal samt Musikhögskolan.

Bland inbjudna deltagare märks professorn i histologi Annika Dahlström, som bland annat forskat om skillnader mellan hjärnans nervtrådar hos kvinnor och män. Även jämställdhetsombudsmannen Claes Borgström kommer att medverka liksom mansforskaren Claes Ekenstam.

Festivalen pågår den 25-26 oktober.

Mer info finns på: www.konst.gu.se

Eva Lundgren

Språkvetare leder hum fak

KERSTIN NORÉN, tidigare prodekanus vid humanistiska fakulteten, har i ett fyllnadsval utsetts till dekanus efter Lennart Olausson.

Det innebär att GU nu får sin andra kvinnliga dekanus.

– Det var inte självklart för mig att säga ja till befattningen, förklarar Kerstin Norén. Är man dekanus hinner man knappast med att forska och det är ändå det jag allra helst vill ägna mig åt. Men samtidigt är jag intresserad av universitetspolitik så det fick mig att trots allt acceptera. Nu gäller det att ta hand om verksamheten utan att styra för mycket. Några stora förändringar kommer jag inte att genomföra, utan mest fullfölja sådant som redan beslutats, som till exempel den strategiska plan som nämnden tog förra året. Det sägs att det tar ett år att sätta sig in i arbetet som dekanus, andra året hinner man jobba, tredje året undrar alla när man ska sluta. Så vi får väl se hur jag känner mig om ett år.

FOTOGRAF: MIKEL OJDI

Det är ont om kvinnliga dekaner vid Göteborgs universitet. En kort period för cirka tio år sedan var Stina Hansson dekanus för humanistiska fakulteten. Och Fannie Gaston Johansson är dekanus för värdvetenskapliga fakulteten vid Sahlgrenska akademien. Men för övrigt har dekanerna vid GU alltid varit män.

– Det är väl gamla traditioner som sitter i. För skulle dekanen helst vara professor och då fanns det förstås mest män att välja

bland. Sedan är det väl inte så lätt att hitta någon som folk vill ha och som dessutom vill själv.

När Kerstin Norén nu tillträder som dekanus är det i en tid då det ser ganska ljust ut för humanistiska fakulteten vid GU.

Till skillnad från flera andra universitet och högskolor har vi i år ökat antalet studenter. Och vi har kommit till rätta med de mesta av våra ekonomiska problem. Alla nybörjarspråk går bra, liksom skolspråken. Till och med tyska, som vi har haft en del problem med, har fördubblat antalet sökande sedan förra året. Vi har också satsat på IT-baserade distanskurser som fungerar väl. Allt detta känns väldigt skönt, förstås.

Till prodekanus har Alf Björnberg, tidigare prefekt vid institutionen för musikvetenskap, utsetts.

Lennart Olausson lämnade Göteborgs universitet i våras för att bli rektor för Malmö högskola.

Eva Lundgren

Ingela Thylefors

Yrke: Lärare och forskare i arbetspsykologi, driver också eget konsultföretag

Familj: Sonen Markel

Bor: I gammal skola i Särö.

Intressen: Arkitektur, konst, resor, aerobics, dansaerobics, spinning, italiensk mat med lite vin till.

Läser helst: Deckare, allätare med undantag för "actiongenren". Bland favoriterna märks klassiker som Dürrenmatt, Rendell och PD James men också svenska – och göteborgska – författare som Nesser, Edwardson och Tursten.

Motto: Inget egentligen, men möjligen Gråt inte – forskal Eller annorlunda uttryckt: Det är bättre att göra något åt problemen än att beklaga sig.

Böcker skrivna av Ingela Thylefors: *Ledarskap i vård och omsorg, Syndabocker: Om utstötning och mobbning i arbetslivet.*

Tillsammans med Barbro Lennéer Axelson: *Samtalsgrupper: Teori och praktik, Psykosocialt behandlingsarbete, Om konflikter: Hemma och på jobbet, Arbetsgruppens psykologi.*

Aktuell: Föreläser om konflikter under Universitetets vecka

I rollen som Djävulens advokat

Text: Eva Lundgren **Foto:** Hillevi Nagel

Hon känner sig som miss Marple i färd med att lösa ännu en knivig deckargåta.

Eller som en djävulens advokat med uppgift att ställa alla de besvärliga frågorna.

Men här i Västsverige är Ingela Thylefors mest känd som den som utredde den så kallade Bodinaffären.

BODINAFFÄREN – det handlade om gubbvalde och sexuella trakasserier på själva stadskansliet. Massmedia skrev och utredaren, Ingela Thylefors, gjorde för första gången ett avsteg från sin roll som konsult och medverkade i en presskonferens.

– Det är klart att det var speciellt eftersom pådraget

från media var så stort. Och det är alltid svårt när enskilda personer hängs ut – det gäller att inte skada någon samtidigt som resultatet inte får förvanskas.

Ändå tycker jag att media trots allt gav en nyanserad bild till slut. Under utredningen intervjuade jag ett femtiotal personer och som alltid vid en konflikt visade det sig att verkligheten varken är svart eller vitt. Det fanns sådant som inte var så bra men även de som hade väldigt positiva erfarenheter av "gubbarna" i kommunen och av arbetsmiljön på stadskansliet. Utredningen innebar hur som helst ett spännande detektivarbete där det gällde att förstå vad som egentligen låg bakom anklagelser och kritik.

Halvtid vid psykologiska institutionen som forskare

och lärare vid psykologprogrammet – den andra halvan ägnar Ingela Thylefors åt konsultverksamhet i egen regi. Fritiden går åt till att skriva böcker.

Det som driver henne?

– Möjligheten att påverka, se synliga resultat. Det är det som skiljer arbetet utanför universitetet från jobbet som forskare och lärare – att jag faktiskt är med och inverkar på verksamheter som sjukvård, kriminalvård, skola och socialtjänst. Men jag skulle inte vilja vara utan universitetet, mina båda verksamheter befrukta varandra och går egentligen inte att skilja åt.

Hon beskriver sitt arbete som på många sätt politiskt. Men ändå tillhör hon inget parti eller någon falang utan trivs bäst med att stå lite utanför.

– Jag är lika hemma – eller för all del – lika främmande överallt. Det kan bero på att vi flyttade så mycket när jag var barn, jag hann aldrig skaffa mig något jag kan kalla hembygd eller mångåriga barn-
dovsvänner. Men studenten tog jag i Uddevalla och bor gör jag i Göteborg och ute på Särö. För en del år sedan fick jag nämligen syn på en annons där Kungsbäck kommun förklarade att man skulle sälja en gammal skola och ett äldreboende och eftersom jag ibland har en benägenhet för överlagda beslut gav jag ett bud på båda objekten. Skolan blev min, den är från 1864, en gammal småskola med skolsal och kartrum nära Släps kyrka. Och visst var det väl tur att det inte var äldreboendet jag fick, för tänk om det visar sig att det spökar där? Nej, jag tror inte på övernaturligheter, däremot att det finns naturliga fenomen som vi inte förstår eller vet så mycket om. Och ensam i ett stort gammalt hus en kulen natt kan man ju få besynnerliga tankar i huvudet.

Men det är i arbetslägheten mitt inne i stan jag hälsar på Ingela Thylefors. Hon har just tagit adjö av ett par klienter, har varit tidigt uppe och hunnit med ett pass aerobics klockan kvart i sju. När jag kommer är hon i full färd med att skriva en rapport.

Stressigt?
– Nej. Visst jobbar jag mycket och visst tänker jag på arbetet även under fritiden. Men jag upplever inte det som en belastning. Det beror ju på att jag är engagerad i det jag gör. Det är bara om man arbetar med tråkiga saker man måste koppla bort allting när man är ledig. Tränar gör jag tre till fem gånger i veckan, då renas hjärnan och efter ett pass aerobics är jag fit för fight igen.

BLAND HENNES KLIENTER finns många chefer inom offentlig sektor som behöver någon att prata och testa idéer med. Då kan Ingela Thylefors känna sig som en djävulens advokat vars uppgift det är att hitta nya perspektiv eller brister i resonemanget.

” Ett universitet ska ha konflikter, blir det för välputsat är det något som inte står rätt till. Ska man generera kunskap och utveckling krävs det motsättningar men också anständighet och hyfs.

Men hon har också fått en del ovanliga uppdrag. En gång handlade det om en mordutredning.

– Det var på ett sjukhus där personalen var splittrad i två läger – den ena falangen tyckte att man skulle få ha djur på hemmet, den andra var emot. Emellertid började allt fler katter och fåglar dyka upp. Men en dag fann personalen en papegoja liggande död i sin bur. Förgiftad visade obduktionen! Det var då man tillkallade mig och jag kände mig verkligen som miss Marple med ett mordoffer och ett antal misstänkta. Jo, jag fann den skyldige till slut.

Konflikter – det inger en känsla av obehag. Men konflikter kan förstås också vara bra.

– Det hör ju livet till. Inte minst ett universitet ska ha konflikter, blir det för välputsat är det något som inte står rätt till. Ska man generera kunskap och utveckling krävs det motsättningar men också anständighet och hyfs. Och än så länge finns det ju spännan-

de och bångstyriga profiler vid universitetet som garanterar nödvändiga stridigheter.

Men konflikter blir ofta värre om situationen för övrigt är problemylld.

– Särskilt inom skola och vård är resurserna så nedskurna att det ofta är omöjligt för personalen att göra ett gott jobb och det bäddar naturligtvis för bråk.

Varför ska man över huvud taget jobba när man inte kan leva upp till sina egna ideal? Sänk ambitionsnivån brukar vara det råd personalen får, men vill vi verkligen ha lärare eller sjukvårdspersonal som inte engagerar sig i sitt arbete?

VÄGGARNA I ARBETSNUMMET hos Ingela Thylefors är från tak till golv fyllda med böcker. Här finns Freuds och Jungs klassiska verk i psykologi men också Shakespeare, Fröding, Coetzee, Kirkegaard och Alf Henriksson. Och det slår mig att hennes böcker om konfliktlösning och mobbning på jobbet lite varstans är kryddade med citat från bland andra Oscar Wilde, Tomas Tranströmer och Harry Martinson. Men när jag frågar om hennes litterära intresse slår hon ifrån sig.

– Jag läser mest deckare. Nej, min stora passion är bildkonst och ännu mer arkitektur. När jag reser utomlands försöker jag alltid få tid att gå på konstutställningar. Men det slutar ofta med att jag intresserar mig mer för byggnaden där konsten visas än för själva utställningen.

I sin lägenhet har hon främst konstruktivistisk konst samt en målning från Haiti av en blå kvinna som hon fått av sin son som bedriver socialantropologisk forskning där.

Själv forskar hon också på främmande ort och ska i november ner till Kenya för att träffa kollegor vid Maseno University utanför Kisumu.

– Jag både älskar och hatar Afrika. Kisumu ligger vid Victoriasjön och ekvatorn går rätt genom universitetsområdet. Det är hett, malariamygg överallt, man blir sjalaglad över en bytta vatten, inga normala vägar finns och livet där är fysiskt strapatsrikt på ett sätt vi inte riktigt kan föreställa oss här. Jag avskyr umbärandena men trivs ändå med pulsen och med att vara så nära både liv och död. Och universitetsfolket där, det är ju mest dem jag umgås med, de har barnflikor, chaufförer, kommer ständigt nypressade till våra möten medan man själv är allmänt sjaskig. Universitetsvärlden är förunderligt lik den vi har här hemma, samtidigt som landet är så helt annorlunda.

FORSKNINGSPROJEKTET heter *Primary health care and school management – organizational strategies and practice in Kenya and Sweden* och syftet är att jämföra effektivitet och kvalitet inom vård och skola i Kenya och Sverige.

– Som utländsk forskare kommer man så nära makens centrum när man är där, det innebär en chans till inflytande. Och människor med befogenhet att fatta och verkställa beslut kan ibland nappa på ens idéer. Exempelvis hade universitetet planer på att öppna en medicinsk fakultet vilket var helt orealistiskt med tanke

på deras resurser. Så jag frågade vad de egentligen ansåg sig vara riktigt bra på? Pedagogik och vissa naturvetenskapliga discipliner blev svaret, varpå jag föreslog att de skulle öppna en School of Public Health. Det har de också gjort nu!

Ingela Thylefors har även idéer på hemmaplan vid sin egen institution. En tanke, som hennes kollegor anammade, var att starta en konsultfirma där studenterna som läser sista terminen på psykologprogrammet får möjlighet att tillämpa det de lärt genom att ta riktiga uppdrag.

– Studentfirman är i gång ett par månader varje termin och får uppdrag som handlar om konflikthantering, arbetsmiljökartläggningar och liknande, det mesta inom det organisationspsykologiska fältet. Studenterna får övning i allt från att hitta problemet till att utreda och skriva rapport. Och många som ursprungligen bara varit kliniskt intresserade får genom den här erfarenheten upp ögonen för organisationspsykologi som ett möjligt arbetsområde.

SINA ERFARENHETER som psykolog samlar Ingela Thylefors då och då i böcker. En del har hon skrivit själv, andra tillsammans med kollegan Barbro Lennéer Axelson.

– Jag åker ofta bort när jag ska skriva. Är jag hemma har jag fullt med folk som drar i mig hela tiden för att få mig att göra något annat. Ibland åker jag iväg tillsammans med Barbro, för även om vi inte skriver en bok tillsammans är det skönt att ha någon att bolla idéer med. I oktober ska jag iväg igen, till Italien för att skriva, men då reser jag tillsammans med den områdesgrupp vid psykologiska institutionen som jag är föreståndare för. Vi har ett gemensamt bokprojekt men jag hoppas också att vi ska få lite tid över för god mat också.

UNDER UNIVERSITETS VECKA kommer Ingela Thylefors att medverka med en föreläsning som har titeln *Aktör eller offer – om inre och yttre konflikter i dagens arbetsliv*.

Och Universitetets vecka – det är roligt och viktigt, anser Ingela Thylefors.

– Jag tycker att universitetet är bra på att gå ut till media med sina forskningsresultat. Men med såna lysande undantag är vi dåliga på att engagera oss i samhällsdebatten och ännu sämre på att se till att de resultat vi kommer fram till verkligen leder till förändring. Det är tråkigt, för det är ju därför vi forskar – för att vi vill något, och då måste vi förstås se till att beslutsfattare och politiker känner till och förstår det vi gör. ■

Konferenscentrum Wallenberg

– med tekniken i fokus

FOTO: DOMINIK OLOFSSON/GU

VÄL SÅ PROFFSIGT som på andra ställen – men snäppet bättre när det gäller teknisk utrustning och support. Så säger Inger Weijlding, chef för avdelningen för konference och service, om Göteborgs universitets eget konferenscentrum som hon hoppas ska bli till stor glädje för GU.

Här finns två stora konferenssal, den ena med 330 platser, den andra med plats för 105 konferensdeltagare. De två seminarierummen har utrymme för upp till 40 personer vardera. Dessutom finns två rum för videokonferenser. Alla rum är handikappanpassade.

– Det vi vill göra här är att utveckla själva idén om vad en konferens egentligen är, berättar Inger Weijlding. Med modern teknik kan man ju göra så mycket mer än för bara några år sedan, något som kanske många arrangörer inte riktigt fått upp ögonen för än. Vi kan erbjuda speciella tjänster, som att inför konferensen göra reportage. Vi ordnar videokonferenser och kan dokumentera konferensen med stillbilder eller på video. Allt material redigeras om så önskas. Den tekniska utrustningen här är unik och dessutom har vi gott om duktiga tekniker som ger support när så behövs.

FOAJÉN KAN ANVÄNDAS för utställningar med plats för upp till 16 utställare och ett sextioal fasta posterskärmar. I samband med arrangemangen kan man också servera kaffe och förfriskningar i foajén.

I matsalen serveras luncher och middagar för upp till 430 personer.

– Och matsalen är till enbart för våra konferenser. Det finns ju ingen annan verksamhet här som konkurrerar med oss, vilket annars brukar vara fallet när man arrangerar konferens.

För användare från universitetet erbjuds anläggningen till ett extra förmånligt pris.

Den som vill veta mer kan gå in på www.konfwall.gu.se

Det går också bra att skicka e-post till konferensansvariga Birgitta Lützen på adress: konferenscentrum.wallenberg@gu.se

Föreläsningsserie om demokrati

ÄR DET LÅGA VALDELTAGANDET ett tecken på demokratis kris? En fråga i tiden, inte minst under Folkuniversitetets populärvetenskapliga föreläsningsserie som drar igång i höst. Välkända debattörer och forskare – bland andra Sören Holmberg, Olof Petersson och Bo Rothstein – kommer att diskutera tillståndet i Sveriges demokrati, ur skilda perspektiv.

En nyhet för i år i år att studenter och doktorander inte behöver betala för föreläsningarna, det gäller bara att visa upp kvitto på betald kåravgift.

Demokrati i Sverige – en bristvara? Söndagsföreläsningar på Humanisten hösten 2002 och våren 2003

20 oktober *Tillståndet för demokratin i Sverige och i världen.* Sören Holmberg, professor i statsvetenskap, Göteborgs universitet

27 oktober *Demokratin som rutin och som utmaning – ett historiskt perspektiv.* Sven-Eric Liedman, professor i idé- och lärdomshistoria, Göteborgs universitet

24 november *EU:s framtid och demokratidebatten i Sverige.* Olof Petersson, professor i statsvetenskap, forskningsledare, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle

1 december *Mångkulturalism, muslimer och demokrati* Anne Sofie Roald, docent i islamologi, Centrum för Internationell migration och etniska relationer, Malmö högskola

8 december *Sociala fallor och tillitens problem. Om betydelsen av att kunna lita på varandra.* Bo Rothstein, professor i statsvetenskap, Göteborgs universitet

19 januari. *Myten om maktlösheten – om hoten när medborgaren abdikerar.* Bengt Göransson, Demokratitredningens ordförande, f d kulturminister

26 januari *Den feodala demokratin.* Dennis Törlborg, professor i rättsvetenskap, Göteborgs universitet

Tid Söndagar 15.00 – ca 16.30 inklusive frågestund

Plats Humanisten, Renströmsgatan (invid Näckrosdammen)

Avgift: Medlemsavgiften, 100 kronor, berättigar till fritt inträde på samtliga föreläsningar. Medlemskap (gäller kalenderår) kan lösas vid entrén. Enstaka biljetter 50 kronor. Studenter fritt inträde.

Mer information finns på hemsidan: www.folkuniversitetet.se/goteborg

GÖTEBORGS UNIVERSITET

DOKTORSPROMOTION 2002

19 oktober, kl.15, Kongresshallen, Svenska Mässan

Anställda vid Göteborgs universitet
erbjuds biljetter till årets promotionsceremoni, i mån av plats.

Kontakta nedanstående person vid ditt fakultetskansli:
Medicin, Odontologi, Vårdvetenskap: Liv.Kolderup-Ring@salhgrenska.gu.se, ankn. 3572;
Naturvetenskap: Anna-Lena.Hedenstrom@science.gu.se, ankn. 1155; *Humaniora:*
Eva.Englund@hum.gu.se, ankn. 1123; *Konst:* Christel.Linderoth@konst.gu.se, ankn. 4072;
Samhällsvetenskap: Svenbo.Johansson@samfak.gu.se, ankn. 1022;
Handelsbögskolan: Helena.Jos.Person@handels.gu.se, ankn. 1008; *Utbildningsvetenskap:*
Berit.Malis@ped.gu.se, ankn. 2469; *Läroarbildning (UFL):* Klas.Ternblad@ufl.gu.se,
ankn. 5513; *IT-universitetet:* Anneli.Scherman@ituniv.se, tel. 772 6030;
samt till *Rektors kansli:* Elvy.Arkin@adm.gu.se, ankn. 1031.

Övriga frågor besvaras av ceremoniansvarige Roger Palmqvist
marskalkskontoret@adm.gu.se, ankn. 1220

Har detta hänt i verkligheten? Är allt bara en pervers dröm,
en sjuk fantasi? Ingenting är tvivelöst i Rådströms nya universum.

**Lång tystnad.
Plötsligt mörker.**

**ERBJUDANDE TILL ANSTÄLLDA VID
UNIVERSITETET!**
Se pjäsen Lång tystnad. Plötsligt mörker.
den 8, 11 eller 12 oktober för 150 kr
(ord.pris 190 kr!) Ange erbjudsandet vid
bokning och visa upp annonsen vid
uthämtning av biljetter.

AV Niklas Rådström
REGI Olof Lindqvist
URPREMIÄR 20 september **Studio**
MED Johan Gry,
Stefan Gödicke, Åsa-Lena Hjelm,
Mia Höglund-Melin, Michael Segerström

**GÖTEBORGS
STADSTEATER**

Biljetter 031 61 50 50
www.stadsteatern.goteborg.se

Bokrecension

OMNIA DICI LATINE POSSINT.
"Allt skall kunna sägas på latin."

Det är en sentens så stålblank som någon. Fast av betydligt senare datum, och helt annat ursprung, än stilprov i den konstarten brukar vara.

Den är alldeles ny – och från Västergötland. Myntad av docent Ebbe Vilborg vid Göteborgs universitet. I den sammanfattas prompt och principfast de stolta intentionerna bakom hans och Norstedts likaledes alldeles nya svensk-latinska ordbok. Ett verk som redan i sig – eller per se, bör det kanske i det här fallet heta – förtjänar viss uppmärksamhet. Det är inte precis varje säsong det kommer ett sådant. Senast det inträffade var 1905.

Men även till sitt innehåll får Norstedts-Vilborgs svensk-latinska ordbok nog anses vara extra ordinär. Det romarspråk man där får hjälp att uttrycka sig på är nämligen också det delvis en nyhet. Sätillvida att ordförändret i det, som Ebbe Vilborg själv beskriver processen, har "uppdaterats".

I hans lexikon presenteras – utöver traditionella översättningar från ren svenska till klassiskt latin – för första gången i Sverige de "nulatinska" termer som uppfinningsrika filologer runt om i Europa under de senaste decennierna har konstruerat för begrepp och företeelser från sin, och vår egen tid.

Som till exempel *kreditkort* och *symbolog*, *punkare* och *hemsida*, *flygkapare* och *vegan*, *zappa* och *surfa*, *klona* och *mjölja*, *tajt* och *uppkopplad*.
Omnia dici Latine possint.

Anders Franck

Greenbergs kritik är nyttig och relevant saknar en del amerikanska recensenter idéer om hur forskarvärlden borde se ut och organiseras. Sörlin menar dock att det inte är Greenbergs problem eller fel, utan istället "...ett fel hos den diskussion om vetenskap han skildrar".

Magnus Svedmark

Daniel S. Greenberg, *Science, money and politics: political triumph and ethical erosion*. Chicago & London: The University of Chicago Press. 2001.

AMANDA SLÅNG OCH BAGAR

BENGTSSON – är det sänger som känns bekanta? I början på nittonhundratalet hörde de till de populäraste i den folkliga repertoaren och intresset återupplivades på 1980-talet när syskonen Svensson gjorde skivinspelningar och radioslag med just gamla visor och skillingtryck.

Anders Franck

ÄR FORSKARNAS BEHOV OMÄTLIGA?

Politiken har segrat över forskningen. Det menar i varje fall Daniel Greenberg som beskriver forskarnas moraliska förfall i USA under de senaste decennierna i boken *Science, money and politics*.

Greenberg, som är välkänd forskningskritiker i USA, anser att pengarna kommit i centrum och att forskarna blivit experter på att fixa fram större och större anslag till sin forskning, bland annat genom att måla upp hotbilder över vad som händer om statsmakten inte ökar forskningsresurserna, eller genom att använda studentstatistik på tvivelaktiga sätt.

Argumenten anpassas efter vad som är politiskt gångbart.

Boken, som kom ut i fjol, har uppmärksamats relativt sent i Sverige trots att innehållet har relevans också här. Sverker Sörlin skrev nyligen i DN att boken är "en av de mest genomarbetade, välskrivna och kritiskt granskande..." han läst på länge. Men även om de flesta verkar eniga om att

Nu har etnologen Annika Nordström lagt fram något så ovanligt som en doktorsavhandling i folkloristik där hon undersökt syskonen Svenssons liv och sångens och visornas betydelse i vardag och fest. Avhandlingen *Syskonen Svensson: Sångerna och livet*, behandlar uppväxten i Majorna, intresset för sånger, skämtvisor, ramsor och dikt samt hur sångerna levte vidare in i modern tid.

Avhandlingen är försedd med en CD där syskonen Svensson sjunger Ro, ro till fiskeskär, Svarte Rudolf, Munspelsvals och andra visor som en gång var välkända hos gemene man.

Annika Nordström är lärare vid Etnologiska institutionen och har inom Musik i Väst bland annat arbetat med dokumentation av folklig sång och musik i Västsverige.

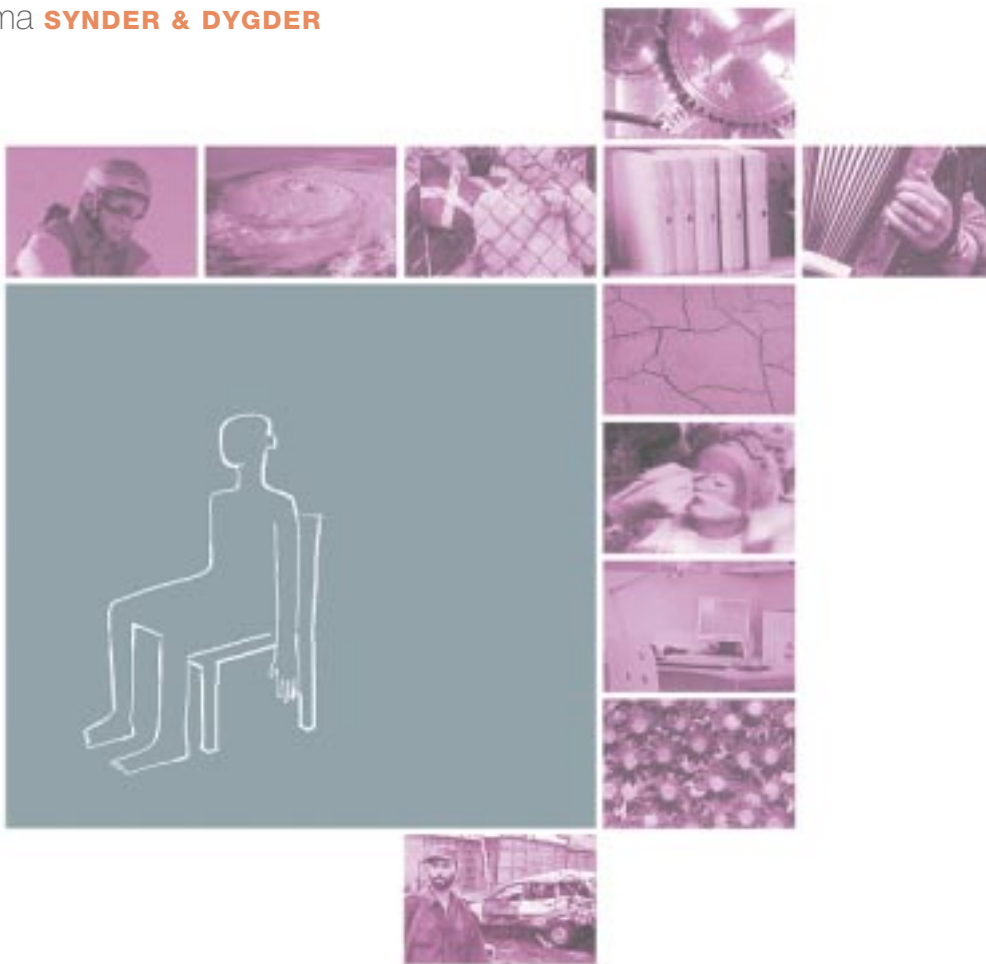
Eva Lundgren

Annika Nordström: *Syskonen Svensson: Sångerna och livet*. Skrifter från Etnologiska föreningen i Västsverige. 2002

tema **SYNDER & DYGDER**

Till lättjans lov

Text: Kajsa Asklöf Illustration Eva-Lena Hedvall

Lättja är inget direkt utmärkande drag för arbetslivet idag, där fler ska göra mer. Utan att någon någonsin påpekar att lättja är en kardinals synd, strävar vi på bra ändå. För bra i vissa fall. Det gäller att värda balansen i hjärnan, annars riskerar vi att tappa det viktigaste vi har, lusten, och hamna i den glädjelösa likgiltighetsgräsörja ändå.

DU ÄR DIN HJÄRNA, säger Rolf Ekman, professor i neurokemi. Hjärnan är förutsättningen för liv, känslor och relationer. Utan lusten rinner själva livselden ur oss, och då finns det heller ingen strävan efter det goda samhällsbygget. Ingen skulle bry sig om att fridlysa lodjuren eller att varna för att atmosfärens skyddande skikt är för

” **Acedia, som det heter på latin, står för lättja, likgiltighet och liknöjdhet.**

tunt. Om farmor rullades ut i solen eller aldrig någonsin fick andas frisk luft igen skulle göra oss det samma. Vi skulle heller inte lägga några känslomässiga aspekter på om barnen var inlåsta i förvaringsboxar på dagis eller om de fick utveckla sina själar i en kärleksfull atmosfär och ja, hela planetens existens skulle vara i fara. Vi skulle

framleva våra liv utan att någonsin göra något annat för någon annan än oss själva. Och vad kan egentligen vara mer förödande för ett samhälle än medborgare som är likgiltiga inför varandra?

Men när likgiltigheten blev utnämnd till dödssynd var det framför allt den religiösa likgiltigheten man ville varna för.

Acedia, som det heter på latin, står för lättja, likgiltighet och liknöjdhet.

Att likgiltigheten står i motsatt position till det andliga är något som även professor Rolf Ekman talar om, mitt i sin högteknologiska vardag vid laboratoriet där man kan reducera människan till celler och molekyler i masspektrometrarna.

– Andlig likgiltighet är förödande. En människa

utan engagemang är en person utan energi och kraft, säger Rolf Ekman.

Han har levt i mer än 60 år och har hunnit skaffa sig perspektiv på vår jordiska vandring. Det han nu ser av stressade barn och vuxna, människor som inte blir sedda och bekräftade, solidaritet mellan människor som förtvinar medan kommersialism vinner mark gör honom inte glad.

– Det ligger i samhällets struktur att mäta framgång i materiella ting, och det är ju egentligen fullständigt ointressant. Människan behöver få känna sig delaktig, få utlopp för sina möjligheter, uppleva naturen och få ana detta stora mysterium som ju livet ändå är, säger Rolf Ekman och tillägger att vi nu tangerar det religiösa trots att han är agnostiker.

Han betonar att det viktigaste av allt är att människan får vara del av ett sammanhang och att hon får erkänsla för det hon gör. Den övertygelsen ligger också till grund för hans sätt att leda arbetet på institutionen för neurokemi.

– Eget inflytande är så viktigt. Personalen och jag går igenom vad som ska göras och sedan bestämmer de själva hur de ska göra det.

VÅR LUST TILL ARBETE tycker han framför allt att vi ska använda till att förbättra livet för andra. Så länge världen ser ut som den gör med oerhört fattiga människor på ena sidan jordklotet och rika på den andra kan vi inte slä oss till ro. Han kan heller inte begripa varför män och kvinnor ska få olika mycket betalt för sitt arbete, eller varför ett visst slags arbete ger orimligt höga månadslöner.

– Det är rent trams att en del chefer ska ha så höga löner. Varför ska de ha det? Människans värde mäts inte i pengar utan det handlar om vad vi står för. Det goda kamratskapet är mycket viktigt.

Men han känner sig rätt hoppsfull och är mån om att leva i nuet. Han lärde sig mycket av att leva nära sin dotter som fick leukemi när hon var 13 år och som dog två år senare.

– Det mesta vi har runt omkring oss är rätt oväsentligt egentligen.

Ändå jagar vi livet ur oss för att uppnå...ja, vad?

FRIVILLIGT OCH BEREDVILLIGT ställer vi vår tid och våra kroppar till förfogande så till den milda grad att vi blir sjuka. Hjärnstress är ett begrepp som Rolf Ekman och Christina Doctare skrev om i en debattartikel i GP i november 1998. De skriver där att det är viktigt att lyfta fram kopplingen mellan hjärnans kemi och psykosocialt relaterade sjukdomar eftersom den är avgörande för folkhälsan på sikt. "Vi står nu inför ett avgörande vägval inför 2000-talet då vår gemensamma kompetens ger oss möjligheter att skapa ett samhälle där de psykosocialt relaterade beteendestörningarna och sjukdomarna inte tillåts öka utan drastiskt skulle kunna minskas...Sannolikt blir inte botemedlet enbart ett antal nya mediciner, utan flera olika genomgripande samhällsförändringar."

Fyra år senare kan vi konstatera att statsbudgeten håller på att spricka på grund av oväntat höga kostnader för sjukskrivningar.

” Det är rent trams att en del chefer ska ha så höga löner. Varför ska de ha det? Människans värde mäts inte i pengar utan det handlar om vad vi står för. Det goda kamratskapet är mycket viktigt.

– Stress påverkar DNA. Den långvariga stressen hos människor som inte blir bekräftade sliter. Månader och år av det gör att nervcellen tappar i spänst och kraft. Vi blir lite dummare och oklokare helt enkelt. Vi tappar inlevelseförmåga och förmågan att nyansera oss. Vi förlorar alla de fina facetterna som vi så väl behöver.

Dessutom blir vi sjukare. Det långvariga slitaget sätter ned immunförsvaret och gör kroppen mottagligare för sjukdomar.

– Hos vissa individer är det hjärt- och kärlsystemet som påverkas, en del får hjärnblödning, andra får diabetes, allergier och ännu har ingen löst cancers gåta. I slutstadiet är det kanske så att vi får cancer. Människor kommer hit med en utmattningsdepression, men i förlängningen har det visat sig att några genomgår ett för tidigt åldrande och en demensutveckling.

Som om det inte vore tillräckligt att förlora sitt sunda förnuft och sin hälsa, så tappar vi även en del av vår personlighet. Vi får tunnelseende och ser inga utvägar ur vår belägenhet. Vi får svårt att koncentrera oss och att vara närvarande i nuet och vi blir trötta och lättirriterade. Vi kan alltså få beteenderubbningar och, värst av allt, uppleva en förlust av frihet i tanke och handling.

FRÅGAN ÄR VARFÖR vi låter det gå så långt. Staffan Söderblom, poet och professor på utbildningen för litterär gestaltning, tycker att en del av svaret går att finna i Harald Öfstedts bok *Vårt förakt för svaghet*.

– Om man kan säga något om ideologier som nazismen och stalinismen så är det att de hade hög effektivitet. Människor är inordnade i system och har sitt berättigande i kraft av sin effektivitet. Vi har inte gjort upp helt och hållet med de systemen, utan vissa drag lever kvar. Ett honnörsord från både Tyskland och Sovjet är effektivitet. USA är ideologiskt ledande att bära det arvet vidare idag, säger Staffan Söderblom.

Han tillägger att vi nu vet att priset för effektiviteten alltid blir väldigt högt på ett eller annat sätt.

Att likgiltighet en gång i tiden förklarades vara en dödssynd tror han beror på att människan är ett socialt djur och som sådan förväntas hon engagera sig i sina medmänniskor. Om man istället tolkar acedia som lätt-

ja så handlade det förmodligen om att alla i en grupp för riktigt länge sedan var tvungna att bidra till gruppens överlevnad. Men idag kan ett visst mått av lättja vara en förutsättning för det fortsatta arbetet.

– Det finns ett förakt för lättja, men om jag går in på mitt specialområde skriverier, så är jag lat nu och kommer säkert vara det ett tag till innan jag börjar skriva och det är absolut nödvändigt för att dikterna ska bli skrivna. Det finns en aktiv lättja som jag är ett helt för.

NUMERA HAR HAN inte kravet på sig att skriva en bok om året eller att ha författarskapet som livsstil. Han skriver inte för skrivandet skull.

– Däremot vill jag skriva de texter som kan vara viktiga för mig att få skriva. De kan jag inte pressa fram, inte ens med hårt arbete. Jag väntar ut dem och litar på att om de finns så anmäler de sig.

Förra diktboken (som kom ut år 2000) höll han på med i sju år utan att egentligen skriva på den förrän under det sista året.

– Jag visste att den fanns i bakhuvudet och gjorde bara lite anteckningar. Så är det nu också. Jag har flera dikter i bakhuvudet, men jag vet inte hur de ska se ut.

Ämnet är klart, men det är formen som i hög grad bestämmer vad det blir. Han gör inget speciellt för att få fart på kreativiteten utan väntar tåligt tills dikterna tar skepnad. Däremot tror han att hans familj är viktig för hans lust att alls vilja formulera sig. Och att allt för stora ambitioner kan vara hämmande för skrivandet.

– Jag tror att det kan vara bra att inte tvinga sin vilja på den text som man skriver, utan istället lyssna väldigt uppmärksamt på vad det är som håller på att bli berättat. Att lita djupt men inte okritiskt på den berättelse som håller på att bli berättad.

Det gör man bäst genom att inte ha för bråttom, och genom att låta bli att bestämma hur texten ska se ut innan den skrivs, tror Staffan Söderblom. Det är då det magiska kan inträffa för romanförfattaren att gestalter kommer till författarens huvud, knackar på och kräver att bli insläppta i handlingen.

– Man ska inte tro att man vet vad man skriver innan man har skrivit det. Skrivandet är i sig en slags kunskapsprocess, och det är det som är skälet till att jag skriver.

ATT VISSA MÄNNISKOR föds mer kreativa än andra tror han är en myt. Kreativiteten är en mänsklig artenskap även om de flesta av oss inte behöver mobilisera den lika våldsamt som konstnärer och artister av olika slag.

– Det vi kallar kreativitet är en mänsklig kapacitet som aktiveras av starka och drabbande saker i livet. Det kan vara stark glädje eller djup sorg. Jag tror att kreativiteten är något som aktiveras när livet är intensifierat på det ena eller andra sättet. Och folk som har till jobb att vara kreativa har till uppgift att försätta sig i det tillståndet.

Han nämner jazz- och rockmusiker som känt sig tvungna att ta hjälp av droger för att hamna i det tillståndet. Själv tror han mer på träget arbete.

– Det är inte säkert att varje ord blir så lyckat, men det är ett sätt att hålla kreativiteten vid liv. Folk som går och väntar på den gudomliga inspirationen får oftast vänta väldigt länge. Om man livnär sig på sin

tema SYNDER & DYGDER

- » kreativitet i ett tidsklimat med krav på effektivitet försöker de flesta att arbeta fram kreativiteten. Men de som gör det måste också ha perioder av vegetering då man samlar saker inom sig.
- Om man ska vara kritisk till tendenser i effektiviseringsen av vårt samhälle, så är det att de inte tillerkänner människor den lättja de behöver.

ALLA ARBETSPLATSER är betjänta av glada medarbetare som sprudlar av kreativitet och arbetslust. Frågan är bara hur man skapar en kreativitetsfrämjande miljö.

Gun-Britt Jansson är konstnär och projektledare på HDK där hon arbetat med utvecklingsarbete. Den ideala positiva arbetsmiljön är enligt henne en plats där alla fritt kan uttrycka sina åsikter, och där det finns utrymme för mycket skratt.

– En trygg miljö skulle jag vilja kalla det. Kreativitet enligt mig är att våga pröva nya idéer och att våga misslyckas, för kreativitet är att ge sig ut på okänt område, säger Gun-Britt Jansson.

Hon tycker att det finns för många dåliga organisationer där man inte preciserar vad det är för krav man har på sina medarbetare. Istället ska alla delta i ett "chicken-race" där ingen kan göra mycket nog.

– Det har funnits en stämning av att man ska locka fram överlevarna, men vilka är de? Någonstans blir de här diffusa kraven till inre krav. Jag tror att universitet har varit väldigt dåligt med det här.

HON FÖRSÖKER REDUCERA kontrollerandet så mycket det går, för otrygghet och kontroll anser hon har en negativ inverkan på det kreativa flödet.

– I kontrollerande miljöt där du måste kämpa för din existens och position har du inte ort att vara kreativ eftersom du hela tiden bara försöker tillfredsställa andra.

” Arbete befördrar hälsa och välbefinnande och förhindrar många tillfällen till synd.

Arbete kan användas som mål eller medel. Birger Simonson, professor i historia och prefekt på institutionen för arbetsvetenskap, är uppvuxen med mottot: *Arbete befördrar hälsa och välbefinnande och förhindrar många tillfällen till synd.*

– Min mamma var schartauan och sa det här en gång om dagen, säger Birger Simonson.

VÅR ARBETSMORAL FÖRBUDER fortfarande lättjan. Och det krävs hela tiden mer av oss för att försörja en familj. I Sverige arbetar vi mest i Europa, och det beror delvis på att kvinnor har en högre förvärvsfrekvens än kvinnor i övriga Europa, berättar Birger Simonson.

– Vi är experter på att jobba mycket. Vi har många gamla och babyboomen i slutet av 80-talet och början av 90-talet har fört oss med många barn, så nog behöver vi arbeta för att ta hand om dem som behöver tas omhand. Men frågan är om

REX/ANALYTIC/INNOV/STUDY

Andlig likgiltighet är förödande för människan, menar professor Rolf Ekman

vi måste arbeta så till den milda grad att hälsan och familjen blir lidande?

– Man skulle kunna tänka sig att vi arbetade 35 timmar i veckan. Varför gör vi då inte det? Jo, det är för att vi är rädda för att produktiviteten ska minska. BNP har stigit hela tiden, utom under några år på 90-talet, och välfärden ökar.

Det finns en stor grupp människor som alltid måste slita hårt för sitt uppehälle och inte har valet att gå ned i arbetstid. De återfinns framför allt inom kvinnodominerade yrken. Men om man nu hade valet och var beredd att sänka sin standard, vad skulle hända då?

– Då skulle skatteunderlaget minska och det skulle bli brist på arbetskraft. Kort sagt skulle systemet balla ur. Och jag är inte säker på att det skulle behövas så särskilt många som gjorde ett sådant val för att det skulle bli så. Låt säga att det skulle räcka med tio procent.

På 90-talet när arbetslösheten ökade blev människor rädda om sina positioner, sjukskrivningarna minskade och man började arbeta mycket mer.

– Där tror jag att en del av grunden till dagens sjukskrivningar lades.

Länge har vi haft inställningen att de riktiga hjältarna är de som jobbar många, långa dagar och skaffar både ett välbefinnande och en identitet genom arbetet. Förmodligen är det slut på det nu i takt med att vi ser effekterna, men en titt i det orange ATP-kuvertet kan skrämme de flesta och få oss att arbeta så mycket att vi kanske aldrig får uppleva vår pension.

Men det är inte säkert att den som jobbar 60 timmar i veckan älskar sitt arbete, påpekar Birger Simonson. Den personen kanske bara vill undvika att gå hem. Och den som inte vill gå till sitt jobb kanske inte gör det för att tempot är för högt och konflikterna för många. Vad utmärker då den goda arbetsplatsen?

Jo, enligt Birger Simonson så väntar där stimulerande arbetsuppgifter, med lagom mycket ansvar.

Stressnivån får inte vara för hög, även om tillfälliga stressstoppar kan accepteras ibland. Den fysiska arbetsmiljön är ren, vacker och ändamålsenlig. De som arbetar där ska känna att de utträtt något som är meningsfullt och att de får en bra lön för att göra det.

” Men det är inte säkert att den som jobbar 60 timmar i veckan älskar sitt arbete.

En sådan arbetsplats går att känna igen direkt på den goda atmosfären.

– Människor pratar med varandra och inte bara om jobbet. I kreativa miljöer har man mycket kommunikation. Att produktiviteten är högre på ett sådant ställe är jag rätt säker på. Lusten till arbetet har inte slagits sönder av konflikter.

Visserligen kan där finnas konflikter men där finns en organisation som kommer att lösa dem. Det tas mycket initiativ på ett sådant ställe, och många kommer med goda förslag.

Det allra viktigaste kanske ändå är självständigheten. Människor mår bäst om de själva får bestämma hur arbetet ska utformas.

– Lättja är relaterat till graden av tvång. Bara man inte känner sig tvingad blir det mycket lättare att inte vara lat ■

Snabbheten bedrar visheten

FOTO: GÖRAN OLSSON/GU

LITTERATURVETAREN är det skrivna ordets försvarare. På universitet och högskolor lär vi hur det litterära meddelandet låter sig kodas av och är organiserat i sina detaljer. Vi vill undersöka diktverken ända ut i deras finaste kapillärer. Vi läser texterna systematiskt och långsamt.

Över och vid sidan av alla dagsaktuella teorier och hugskott är litteraturvetarens budord: Läs långsamt!

Den som inte dröjer i läsningen kan inte läsa en bok ut och in, bara nudda vid den. Den långsamma läsningen kan få läsaren att slå bryggor mellan olika delar av texten och urskilja dess frågor. Förmågan att dröja i konstspråket är något vi måste lära oss. Diktverket kräver genom sin begränsade genomsläpplighet vår aktivitet.

Nietzsche skriver om denna långsamma granskning av ordens guldsmide, att den blir desto viktigare i det moderna arbetets tidsålder. Prägad som denna är av "den oanständiga och svettiga skyndsamhet, som genast skall 'bli färdig' med allt, också med alla gamla och nya böcker –

som man inte så lätt blir färdig med, de lär oss att läsa väl, det vill säga långsamt, djupt, hänsynsfullt och försiktigt".

DET FINNS INTE MÅNGA samtida honnörsord som möter sådan respekt som "långsamhet". Föraktat i vardagens maningar om att "skynda på" är det tvärtom omgivet med vördnad i mer eftertänksamma sammanhang. Gestaltat litterärt, pläderat för i essäer, anbefallt av käsörer i tidningar. För dess motsats, "brådska" och "stress" varnar konsulter, vishetslärare och doktorer. Det går inte en dag utan att vi hör talas om någon som haft för bråttom och blivit vidbränd eller utbränd. Nästan hälften av de norska prästerna i ett biskopsdöme har tillkännagivit, att de är så stressade att de inte hinner med sin dagliga bön till Gud. Ändå vet de ju, att GT ger dem rådet att bli stilla och förtrösta på Herren. Undra på att de i stället blir stressade och måste gå i terapi.

I datoråldern är flytet det lockande tillståndet – snabb uppkoppling, ett klick och tankarna är serverade. Hastigheten har i digital tid blivit en icke-rörelse, där man

färdas genom virtuella rum i ett stillastående byte av platser. Den som bemästrar hastigheten kontrollerar även framtiden, säger tidsfilosofen Paul Virilios.

Jag undervisar unga människor om vikten av att läsa långsamt. Men på hårt bantade kurser tvingar jag dem att skynda fram genom världslitteraturen och alltför sällan kunna försjunka i någon text. De hinner inte läsa dikten de tre, fyra, fem gånger som vi redan på introduktionsmötet förklarar är den nödvändiga metoden för den som vill läsa för att rätt förstå. Kraven på utbildningsmässig effektivitet gör att studenternas poäng och genomströmningshastighet måste sättas före deras förståelse.

VI SKRIVER LITTERATURKRITIK om böcker som det tagit författarna år av vända och arbete att färdigställa. Vi ägnar en A4-sida åt att beskriva verket efter att med stor skyndsamhet ha läst igenom det. Sällan hinner jag läsa det två gånger. "Läst i går, omnämnd i dag, glömd i morgon". Det är medielogiken för litteraturkritiken och dess offer.

Skulle vi ta långsamhetens välsignelser på allvar, skulle den kultur som jag känner bäst hamna i en ännu brydsammare belägenhet på gymnasieskolor, kultursidor och universitet. Det är sanningen bakom den offentliga lögnen om satsningen på humaniora.

Tomas Forser

Universitetslektor i litteraturvetenskap
Föreläser om kritik under
Humanistdagarna

Miljoner att söka

DET FINNS MÅNGDER med "rika" fonder och stiftelser för dig som behöver pengar till forskning, studier, resor eller andra ändamål. Därför finns också ett flertal böcker som listar alla fonder och stiftelser. Till exempel har det nu kommit en ny omarbetad upplaga av *Fonder & stipendier i Sverige* i handeln. Där finns information om anslag och stipendier från mer än 1 600 fonder och stiftelser, bland annat inom kategorierna forskning, studier och utlandsstudier. Exempelvis är drygt 200 fonder/stiftelser för forskningsändamål beskrivna.

K. Dahlberg (Red.). *Fonder & stipendier i Sverige 2002-2003*. Svensk stipendieförmedling, Färgelanda, 2002.

Kunskapspris till Tjärnölaboratoriet

NÄR KRONPRINSESSAN Victoria delade ut Nationalencyklopedins nyinstiftade kunskapspris var Tjärnö marinbiologiska laboratoriums informationsavdelning en av fem vinnare.

Informationsavdelningen fick sitt pris om 250 000 kronor i pris-kategori offentlig verksamhet med motiveringen: "För att den på ett aktivt, fantasifullt och mångsidigt sätt sprider kunskap om havets biologi och havsnäringsarna."

– Jättekul. Det är ett erkännande för det jobb vi har lagt ner med den tredje uppgiften under tre års tid, säger Martin Larsvik, marinbiolog och informatör.

Vad han syftar på är tre sommarverksamheter: På Tjärnö kan allmänheten besöka Sveriges artrikaste akvarium, åka på exkursioner med forskningsfartyg samt bli snus på populärvetenskapliga föreläsningar.

Ja till nya Pedagogens

BYGGNADSNÄMNDEN sade ja, kommunstyrelsen gav klartecken i augusti och den 5 september antog kommunfullmäktige nya Pedagogens detaljplan. Nu har allmänheten tre veckor på sig att överklaga byggnadsplanerna kring sociala huset till länsstyrelsen innan beslutet träder i laga kraft.

– Vissa kringboende har ju varit mot förslaget så vi räknar med ett överklagande, säger fastighetschef Ingemar Thorén.

Om länsstyrelsen avslår detta finns sedan möjligheter att gå vidare med ett överklagande till regeringen.

– Hittills har allt gått enligt planerna, men det är en krånglig process som tar tid. En gissning är vi är framme vid mars 2003 innan allt är klart. Tidigast hösten 2005 flyttar Pedagogens in till stan.

Nu finns över 2 200 bilder i GU:s bilddatabas!

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Du behöver inte leta längre...
Hämta hem bilder på:

<http://cumulus.it.gu.se>

serie **DOLDA YRKEN**

FOTO: GÖRAN OLOFSSON/GU

Isabell Hawelka städar 410 kvadratmeter i timman, åtta timmar om dagen.

15 500 kronor i lön efter 24 år

Isabell Hawelka är 47 år gammal och bor med maken Kjell i Stenungsund. Hon är lokalvårdare med samhällsvetenskapliga fakultetens lokaler på Sprängkullsgatan som arbetsplats:

Beskriv dina arbetsuppgifter.

– Vi är sex lokalvårdare plus en intendent som jobbar här. Klockan sex på morgonen börjar vi med en samling där vi går igenom vad som ska göras, om det är något speciellt som vi behöver tänka på, kanske någon har blivit sjuk och så vidare. Sedan går vi ut på våra olika avdelningar. Just nu städar jag plan två – det är lärosalar, grupprum, kontor, toaletter och trappor.

På vintern är det väldigt tungt, då räcker det med att en enda person kommer in med snömodd på fötterna så ser här ut som om vi aldrig städad här. Om någon av oss är borta blir det väldigt mycket att göra, vi har hela 25 000 kvadratmeter som ska städas varje dag.

När känner du dig nöjd i din yrkesroll?

– Jag känner mig förstås nöjd när jag har gjort ett bra jobb och när jag får uppskattning för något jag gjort. Vi lokalvårdare har gått kurser för att lära oss att göra oss hörda och säga vår mening och det tyckte jag till en början kändes väldigt svårt och ovan. Men kurserna var bra och nyttiga. Jag tycker att vi har lärt oss att säga hur vi vill ha det och att man tar hänsyn till våra synpunkter.

Vi lokalvårdare har numera egna rum en halvtrappan ner och det är också bra, vi behöver få vara lite för oss själva ibland.

Vad gör dig glad?

– Jag trivs med mitt arbete och är glad för det mesta. Jag har väldigt bra arbetskamrater och vi har ett vakt-

mästeri som alltid ställer upp för oss. Alla som arbetar här på Sprängkullsgatan, lärare, forskare och annan personal, är väldigt trevliga. Om någon vill ha hjälp med något speciellt, som att få sina gardiner tvättade, så gör vi gärna det. Och om vi ber någon att till exempel ställa undan sin stol eller plocka bort något, så gör de det. Vi har inga problem med att prata med varandra.

Studenterna har också blivit bättre på senare år, tycker jag. De kastar inte muggar och skräp omkring sig så som de kunde göra för ett tiotal år sedan. Dagens studenter förstår nog vår situation bättre och de vill ju också ha det fint för att trivas. Och att vi har vackra, fräscha lokaler här har nog också betydelse, det vill man värna om.

På fredagar tränar vi lokalvårdare ihop på Fysiken, det är jättekul. Och i våras var vi alla med i väruset i Slottsskogen, sådant är roligt. Varje år gör vi en resa tillsammans med avdelningen lokaler och försörjning. Vi har varit i Båstad, Lyskil, på Kinnekulle och i år bar det i väg till Läckö. Så det är förstås något vi ser fram emot.

Vad gör dig upprörd?

– Jag har jobbat för Göteborgs universitet i 24 år så jag har ett visst perspektiv på mitt arbete. Mycket har blivit bättre, vi har fått bättre redskap och folk förstår vår arbetssituation på ett annat sätt i dag. Men vi märker förstås att det sparas. Det är svårt att få in vikarier snabbt när någon blivit långtidssjuk. Och på sommaren får vi inte längre ta in timvikarier.

Jag har 15 500 kronor i månadslön och det tycker jag är väldigt dåligt efter alla kurser jag gått och efter 24 år vid GU. En lokalvårdares arbete hör till de tyngsta vid universitetet. Så lönen är verkligen något som borde ses över.

Hur skulle din arbetsplats se ut om den fungerade perfekt?

– Det är svårt att svara på. Men mycket skulle underlättas om vi hade lite mer personal, det skulle bli mindre stress då. Fast jag tycker det mesta fungerar ganska bra, mycket beroende på att vi alltid hjälper varandra om något skulle köra ihop sig.

Om du kunde ändra på något vad skulle det vara?

– Jag skulle önska att även vi kunde ha flextid som så många andra. Särskilt när det fattas folk och man fått jobba extra, då skulle man på ett lättare sätt kunna få kompensation. Över huvud taget vill man ju kunna bestämma över sin arbetssituation och lägga upp tider och arbetsmoment på ett sätt som fungerar rent praktiskt. Kanske behöver man gå till tandläkaren eller uträta ett ärende? Då blir det ju inte så mycket krångel om man har flextid.

Lokalvårdarna är de som är mest sjukfrånvarande GU med en sjukfrånvaro som är fem gånger högre än genomsnittet. Vad bör man göra?

– Vi som jobbar här är ganska förskonade från sjukfrånvaringar, även om de flesta av oss känner av nacke och axlar ibland. Att vara lokalvårdare är ett tungt jobb, vi städar 410 kvadratmeter per timme och om det dessutom är ont om folk blir arbetet ganska stressigt. Så en kortare arbetsdag vore bra, att städa åtta timmar om dagen är ganska tungt. Och vi borde ha större möjligheter att ta in vikarier.

Eva Lundgren

UNIVERSITETETS VECKA
4–13 OKTOBER 2002

Nya grepp ska locka fler

FOTO: GÖRAN OLOFSSON

Amelia Adamo kommer att krossa myter om veckotidningsvärlden.

Konstnärliga fakulteten bjuder på egen kväll, skolorna får speciell festival och på lunchen blir det evenemang av olika slag i stället för enbart föreläsningar – det är några nyheter när Göteborgs universitet för femte året i rad öppnar dörrarna och välkomnar allmänheten till Universitetets vecka.

DET ÄR FÖRSTA GÅNGEN den konstnärliga fakulteten deltar med en alldeles egen kväll och på programmet står musik och uppvisningar samt annorlunda arrangemang. Bland annat kommer filmen *Konstfeber i Skoghäll*, om ett internationellt konstprojekt i en värmländsk bruksort, att visas. Och hur det går till när en bildkonstnär tolkar toner och musiker transponerar bilder till ljud kommer konstnären Jim Berggren att berätta och visa exempel på.

Det sjuttioåttal aktiviteter som erbjuds under Helt naturligt – skolornas alldeles egna festival mitt under Universitetets vecka, bokades upp nästan med en gång av olika skolor. Festivalen pågår mellan den sjunde och elfte oktober och har som syfte att få både elever och deras lärare intresserade av naturvetenskap.

– Festivalen vänder sig till låg- och mellanstadieklasser i Göteborgsområdet, berättar projektledare Elisabeth Strömberg. Eleverna bjuds på roliga experiment och lärarna får fortbildning på eftermiddagarna. Bland annat arrangerar vi filmvisning om mikrokosmos på Lisebergs biograf Maxxima samt låter eleverna vaska guld och undersöka växter och djur till havs. Och så får de räkna Ahlgrens godisbilar för att öva sig i statistik och undersöka vad som händer med kroppen när man är upp och ner.

Lunchföreläsningarna kallas nu lunch-evenemang eftersom inte bara föreläsningar utan även andra arrangemang kommer att erbjudas i universitetets aula i Vasaparken.

Under måndagen kommer Jan Ling att sitta vid flygeln medan studenter från Högskolan för teater, opera och musikal läser poesi. Och på fredagen kommer Händels festliga *Music for the Royal Fireworks* att dåna över Vasaparken då Musikhögskolans brassensemble intar scenen och även bjuder på Aaron Copland och Samuel Barber. Barbro Lennér Axelson ska föreläsa om arbetsglädje och Rolf Ekman kommer att diskutera om vi har skapat ett samhälle som vi själva inte tål.

– Jag kommer att krossa en del myter om hur vi som gör veckotidningar tänker, berättar Amelia Adamo, gästprofessor vid JMG. Bland annat föreställningen att vi bara skulle intressera oss för kändisar och inte bry oss om hur den vanliga människan har det.

MEN SJÄLVKLART BIDRAR även övriga fakulteter med arrangemang. Och även i stadsdelarna Biskopsgården, Bergsjön, Angered och Frölunda kommer arrangemang att göras, bland annat ställs frågan vad fundamentalism egentligen är för något.

Och för humanistiska fakultetens del är det nu artonde året i rad man arrangerar Humanistdagarna och femtonde gången man ger ut den alldeles speciella Humanistdagboken där de flesta föreläsningar under Humanistdagarna finns med.

Och som tidigare år pågår Universitetets vecka i hela tio dagar, mellan den 4 och 13 oktober.

Eva Lundgren

Språkspalten

Vad styr egentligen stavningen?

EN DOKTORAND FRÅGAR om det är möjligt att skriva en *sökan* efter identitet i stället för ett *sökande*. Möjligt är det väl, men inte särskilt lämpligt om man i avhandlingen eftersträvar ett neutralt språkbruk som inte tar läsarens uppmärksamhet i anspråk på bekostnad av innehåll.

Om man vill vara säker på om ett ord eller en ordform ingår i det neutrala, gemensamma svenska ordförrådet kan man se efter i Svenska akademins ordlista (SAOL), som kommer ut i nya upplagor ungefär vart tionde år. I den senaste upplagan, från 1998, finns *sökan* inte med och inte heller i den första, från 1874 (och sannolikt inte i upplagorna däremellan heller). Ordet kan visserligen sägas vara regelbundet bildat, som en parallell till *önskan* m.fl., men det har aldrig blivit riktigt etablerat. Ordbildningsmönstret att bilda substantiv av verb genom n-avledning är heller inte levande i dagens svenska; parallellen är alltså lite otydlig. Så även om de flesta säkert förstår ordet *sökan* är det nog säkrast att hålla sig till *sökande* om man vill att läsarna skall behålla sin koncentration på innehållet.

EN HELT ANNAN, och kanske lite mindre allvarlig, fråga rör ordet *djungel*. På svenska stavas det med dj- men uttalas utan d-ljud, på engelska uttalas det med d-ljud men stavas j-. Varför är det så? Jo, ordet är ett lån från en indisk dialekt och de olika stavningsvarianterna är ett sätt att återge hur ordet uttalades, ganska likt ursprungspråket, när det lånades in i olika europeiska språk i mitten av 1800-talet. Vi lånade vår stavning från tyskan, som stavade med dj-. I Sverige uttalade vi alltså d-et när ordet var nytt, men sedan har uttalet utvecklats på samma sätt som redan skett i andra ord med initialt dj-, som *djur* och *djur*. I engelskan betecknar j i början av ord däremot ett uttal med d-förslag, så därför har den stavningen hela tiden givit ett uttal som liknar originalen.

Ytterligare en fråga rör ett enskilt ord, nämligen *stilleben*. Men här vill frågeställaren veta om det inte finns något svenskt ord i stället för detta tyska lånord, som vi f.ö. har haft i vårt (konst)språk sedan 1837. Nja, ordet *blomsterstycke* har föreslagits, men det kan väl inte precis sägas ha slagit igenom (åtminstone inte bland medlemmarna i universitetets konstförening). Och det täcker heller inte hela betydelsen, som enligt SAOL är "målning som framställer uppställda livlösa föremål". I Strömbergs synonymordbok står bara den franska motsvarigheten, *nature morte*. Ordet *stilleben* får väl betraktas som en konstvetenskaplig term som har fått en viss spridning i allmänspråket. Och som sådan är den sannolikt så etablerad att den inte låter sig försvenskas i första taget. Och det kan ju vara en fördel; man anar genom den främmande språkdräkten att detta är just en term, med väldefinierad betydelse.

DEN SISTA FRÅGAN i denna spalt är av lite mer generell karaktär och berör säkert alla som är anställda vid Göteborgs universitet eller som har anledning att ta kontakt via skrivet språk. Frågan är om fakulteter, institutioner, centrumbildningar etc. ska skrivas med stor eller liten bokstav (versaler eller gemener). I Svenska skrivregler utgivna av Svenska språknämnden finns som huvudregel att i namn stavas det första, och bara det första, ordet med versal. Undantag är förstas om något av de övriga är ett ort- eller personnamn – de behåller sina versaler. *Centrum för kulturstudier, Göteborgs universitet*, ska det alltså heta enligt denna regel, eller *Institutionen för svenska språket*. Men sen finns det en mer pragmatisk regel som tar över: man stavar så som namnbäranden själv gör (om det inte strider mot all praxis). Det avgörande är alltså namngivningsögonblicket, sen gäller den stavning som bestämdes då. (För mer detaljerade anvisningar se Svenska skrivregler 2000:83f.)

Skicka dina frågor direkt till: kerstin.noren@svenska.gu.se

Kerstin Noren

Institutionen för svenska språket
Dekanus för humanistiska fakulteten

UB-nytt

Läshandikappade får egen studio i höst

I höst öppnar UB en studio för dyslektiker, synskadade och andra läshandikappade. Studio placeras i ett av Ekonomiska bibliotekets gruppum. Två läsplatser utrustas med en lång rad hjälpmedel som talsyntes, möjlighet att skanna texter och få dem upplästa, skrivare för punktskrift, avancerade rättstavningsprogram och tekniska hjälpmedel för att förstå text. Bibliotekspersonal ska finnas till hands för att hjälpa till vid studion.

Omkring fem procent av de studerande vid högre utbildningar beräknas ha något läshandikapp.

UB samarbetar med Alexandria

En miljon kronor – det har UB fått av Sida för att definiera ett samarbetsprojekt med Bibliotheca Alexandrina i Egypten. Samarbetet är tänkt att pågå under 2003 till 2005 och omfatta 12-15 miljoner kronor.

UB har samma biblioteksdatasystem som Bibliotheca Alexandrina och en viktig uppgift blir att stödja införandet av systemets olika funktioner samt att bygga upp kompetensen hos personalen i Alexandria.

Arbetet har dragit igång på allvar under sommaren. Efter undertecknandet av kontraktet med Sida har Angelica Schneider-Larsson, projektkoordinator, och Lena Isaksson, systembibliotekarie, varit på plats i Egypten. Ett studiebesök från Alexandria genomfördes i slutet av augusti.

Biblioteket i Alexandria brukar räknas som det första världsbiblioteket, där vetenskapen och kulturutbytet blomstrade under antiken. I ett UNESCO-projekt har man återuppfört detta bibliotek som ska invigas i höst.

Biblioteken öppnar 8.30

Under våren testade UB utökade öppettider. Försöket att öppna redan 8.30 visade att det finns ett stort intresse för att gå till biblioteket på morgonen. Därför är nu UB:s bibliotek, från och med 2 september, öppna klockan 8.30 på måndag - fredag, med reducerad servicenivå fram till klockan 9.00. Till Geovetenskapliga biblioteket kan du som tidigare komma redan klockan 8.00.

Lär dig informationssökning

Vi erbjuder en rad kurser i informationssökning vid UB:s olika bibliotek. På Centralbiblioteket ges, vid ett antal tillfällen under perioden 4 september till 1 oktober, introduktionsutbildning för studenter utan förankringen. På UB:s webbplats med adressen www.ub.gu.se/G/info/introduktion finns mer information.

Information om UB:s alla kurser på olika nivåer finns på www.ub.gu.se/info/kurs.

Bättre resurser krävs

En mer formell struktur och bättre resurser – det är vad Grundtviginstitutet behöver för att leva upp till ambitionen att verka som en bro mellan universitetet och folkhögskolorna.

Det är huvudbudskapet i den utredning som just lagts fram om Grundtviginstitutet.

GRUNDTVIGINSTITUTET – det är Göteborgs universitets ikon eller logo, har rektor Bo Samuelsson förklarat. Men det är en ikon som har ont om både resurser och personal. Nu, när institutet firar femårsjubileum, presenteras en utvärdering, gjord av Bosse Bergstedt, forskare vid Linköpings universitet.

GU har en lång tradition av utåtriktad verksamhet, konstaterar utredaren, och Grundtviginstitutet kom till för att ytterligare stärka samarbetet mellan universitetet och folkhögskolorna. Dess uppgift är bland annat att fungera som nätverk mellan olika organisationer som sysslar med kunskaps- och folkbildning. Men institutet ska också påverka andan inom främst universitetet och fungera som mötesplats mellan akademisk forskning och folkhögskolans kunskapsny. I Grundtviginstitutets nätverk ingår, förutom GU, även Nordens folkliga akademi, folkhögskolor, studieförbund, bibliotek och museer.

– Grundtviginstitutet växte fram genom

samtal mellan folkhögskolan och universitetet, betonar prorektor Birgitta Skarin Frykman, som var en av initiativtagarna till institutet. Det är bra att institutet finns inom GU, eftersom det är vi, och inte folkhögskolorna som behöver förbättra vårt samarbete.

MEN FÖR ATT Grundtviginstitutet ska kunna verka på ett effektivt sätt måste institutet ges en mer formell struktur, konstaterar Bosse Bergstedt i sin utredning. Det behövs även mer personal och ökade medel.

Som det är i dag har Grundtviginstitutet bara två anställda. Förutom föreståndaren Ingrid Lomfors arbetar Eina Hagberg på halvtid för institutet i Biskopsgården.

Och sedan början av året har GU nästan halverat sina anslag till institutet.

– Det finns inga ideologiska hinder för vår verksamhet, konstaterar Ingrid Lomfors, utan de problem vi har handlar om resurser. Vi har under åren jobbat upp en viss legitimitet men ska vi kunna fortsätta vår verksamhet krävs det mer satsningar. Ytterst är det en fråga för ledningen – vill man ha institutet och i så fall, hur ska det se ut?

ENLIGT UTREDNINGEN skulle institutet behöva utöka sin personal med en doktorand samt en sekreterare på tjugofem procent. En styrgrupp med representanter från bland annat GU, Nordens folkliga akademi, Folk-

Ingrid Lomfors vill diskutera Grundtviginstitutets framtid

universitetet samt regionen föreslås också.

– Förslagen behöver diskuteras men det är viktigt att de här tankarna kommer fram, menar Ingrid Lomfors. Grundtviginstitutet är ett okonventionellt organ, det måste få ha sin verksamhet lite mitt emellan, med både utifrån- och inifrånspetspektiv. Det är på så sätt frågor kan drivas som berör alla parter. Och tankarna med en styrgrupp, där alla inblandade parter finns med, är viktiga.

Nu ska utvärderingen gå på remiss och sedan kommer ett förslag från Ingrid Lomfors och chefen för avdelningen för personal och organisationsutveckling, Christina Nordberg.

Eva Lundgren

Fria ord

Högskolelagen uppfattas som enkelt inlägg

DE NYLIGEN TIMADE händelserna runt Sahlrenska akademien (SA) visar på att GU är ett universitet med betydande demokratiska, intellektuella och moraliska problem. Det demokratiska problemet består i att SAs ledning för tredje gången nu vill strunta i att organisationen underkänts av Högskoleverket. Därmed bryter man mot en av grundprinciperna i demokratin, nämligen att lagar och förordningar skall följas. Varför skall vi andra överhuvudtaget befatta oss med Högskolelagen när ledningen tycks uppfatta den som ett enkelt debattinlägg?

Den intellektuella krisen består i att universitetet nu betalar sina informationsdirektörer dubbelt upp mot sina ledande professorer. I realiteten anser man därmed att imageskapande är viktigare än själva verksamheten vilket naturligtvis för en forskningsorganisation är ett svårartat krisfenomen.

Den moraliska krisen består i hur man hanterat Lars Hamberger. Att innehålla lönen för kritiska forskare är närmast ofattbart. Uttalande i Dagens Nyheter om att man vill se mera "ödmjuka" professorer är

bland det värsta som kommit från en universitetsledning. Att man för att bli av med Hamberger återropar en inköpt konsultrapport som bygger på anonyma källor och som helt fritar fakultetsledningen för de problem som har uppstått är, för att uttrycka det försiktigt, ynkligt.

Det skall nu bli spännande att se om universitetsledningen har den moraliska resning som krävs för att reda ut detta. Jag tror jag tippa "finskt".

Bo Rothstein

August Röhs professur i statsvetenskap

Skriv till GU Journalen

Låt debatten leva!

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm? Låt fler få veta vad du tycker.

Skriv till GU Journalens insändarsida, e-post: gu-journalen@gu.se Men skriv kort och kärnfullt, runt 350 ord, absolut

inte mer än 450. Uppge alltid namn och institutionsadress till redaktionen. Men i tidningen får du gärna vara anonym eller använda pseudonym. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta manus. Delta även i GU:s elektroniska debattorgan på adress: <http://friaord.gu.se/> Manusstopp för nästa nummer är den 21 oktober.

Rösta du också – du kan påverka!

Tydigen är inte GUs personal särskilt duktig på Högskolelagen, enligt en högst ovetenskaplig röstning på GU:s hemsida. Bara 30 procent anser sig känna till lagen.

För mycket administration minskar forskarens frihet

UNIVERSITETET ÄR INTE VAD DET HAR VARIT. Och kanske har det aldrig varit det. Men det är ändå ovedersägligt att det har hänt mycket under de tre gångna decennierna, alltså sedan en stor del av den lärarkår vi fortfarande har anställdes. Det går inte att komma ifrån att universitetet ännu på 1960-talet var en förhållandevis bohemisk arbetsplats. Med bohemisk menas då inte att det skulle ha arbetats mindre, utan snarare att den enskilde läraren och forskaren hade ett betydligt större inflytande över sin arbetsituation. Även med ett stort antal undervisningstimmar kunde läraren genom att påverka förläggningen av arbetet ändå få tid att också bedriva egen forskning. Detta underlättades av att beslutsvägarna var korta – men friheten betalades genom en förhållandevis låg lön.

FOTO: GÖRAN OLSSON/STUDIUM

Stafettpinnen

FÖRÄNDRINGARNA HAR KOMMITT stegvis. För oss samhällsvetare innebar den stora ökningen i antalet studenter under slutet av 1960-talet att verksamheten måste organiseras på ett annat sätt. Införlivandet av de tidigare fristående högskolorna i slutet av 1970-talet medförde en utökad verksamhet. De fasta programmens ökade betydelse bidrog till att universitetsstudier fick karaktären av skola – och en skola kräver mera planering och ledning. Verksamhetens fortsatta ökning under 1980- och 1990-talen förstärkte specialiseringen, beslutsvägarna blev längre och de lärare som tidigare haft makt över sin arbetsituation fann sig nu i många fall vara kuggar i ett maskineri som man inte längre har överblick över.

MIN BILD AV förändringarna får absolut inte uppfattas som utslag av bakåtskrivande nostalgi. Det är uppenbart att mycket positivt har hänt. Särskilt studenterna har varit de stora vinnarna. De drabbades inte sällan av lärarbohemeriet på 1960- och 1970-talen och de har fått en bättre studiesituation genom de gångna två decenniernas reformer av universitetsutbildningen. Och det är klart att en modern personalpolitik, en god arbetsmiljö och en effektiv resursfördelning måste ställa höga krav på organisation och ledning.

ÄNDÅ ÄR DET något som har förlorats i den moderna universitetsorganisationen. Det är svårt att sätta fingret på vad det är, men det verkar uppenbart att det på något sätt handlar om universitetet som ett frirum för forskning och utbildning. Det handlar om ett minskat frirum både på individnivå och på samhällsnivå. Professor Leif Lewin framhöll i somras i ett inlägg på DN-debatt att universitetens frihet kringskurits genom statsmaktens ökade reglering. Jag håller gärna med honom, men vill samtidigt påstå att universitetet själ-

va bidragit till utvecklingen genom att deras ledningar haft en tendens att anpassa sig till det som varit politiskt korrekt.

MEN DET FRIRUM som är det allra viktigaste är det som gäller den enskilde lärarens och forskarens möjligheter att utveckla en egen profil, en ny kompetens. Det är här den stora förlusten har skett. När jag för en tid sedan hade anledning att se närmare på ett förslag till uppgifter för prefekter vid samhällsvetenskaplig fakultet blev detta särskilt tydligt: prefekttrollen är tänkt att handla om vetenskaplig och pedagogisk ledning, men i verkligheten ligger tyngdpunkten på budgetplaner, ekonomiska uppföljningar, arbetsmiljö, personalpolitik och löneförhandlingar. Och enskilda lärare har, som Inger Wilgerson Lundh framhöll i den senaste Stafettpinnen, i ökande utsträckning också fått ta på sig motsvarande uppgifter.

GÅR DET ATT GÖRA något åt detta? Kan lärarnas arbetsituation förbättras? Frirum för lärarna har ofta kommit att handla om en minskning av talet undervisningstimmar. Det låter givetvis som en bestickande lösning av problemet. Men som dekan befinner man sig här i korstryck: å ena sidan inser man det rimliga i att antalet undervisningstimmar som läggs ut på

enskilda lärare minskar, å andra sidan är inte detta möjligt på kort sikt utan ökade ekonomiska resurser om inte studenterna skall drabbas. Och utan studenter står vi också utan resurser.

PÅ SAMHÄLLSVETENSKAPLIG FAKULTET har vi diskuterat problemet vid upprepade tillfällen. Det som hittills varit möjligt att göra har skett inom ramen för ett generationsväxlingsprogram som beslutades 2001. Detta innebär att alla lärare som fyllt 60 år kan beviljas 40 procents nedsättning i undervisningstjänst. Detta finansieras till hälften av särskilt avsatta fakultetsmedel, till övrig del av en minskad utläggning av undervisningstimmar. För framtiden kan jag se ett intresse av att ett sådant program byggs ut så att det på sikt t o m skulle kunna omfatta alla tillsvidareanställda lärare. Men det är givetvis lätt att se att det skulle bli både ytterst kostsamt och samtidigt medföra ett oacceptabelt bortfall i undervisningstätheten för våra studenter.

EN MINSKAD undervisningskyldighet för lärarna är kanske inte heller enda vägen – och kanske inte ens den viktigaste – till ett ökat frirum för lärare och forskare. Det jag framför allt tror är viktigt är att det utvecklas nya modeller för att leda och organisera verksamheten. Jag upplever en paradox i det som hänt under de senaste decennierna. Lärares och forskares kritik av "överadministration" har medfört en minskning av administrativ personal, men de administrativa behoven har inte blivit mindre, snarast tvärtom. Medan många trodde att lärares engagemang i administration skulle ge större inflytande, blev följden nog snarare att man tog på sig sådana uppgifter som man inte var utbildad för.

INTE HELLER NÄR det gäller detta problem ser jag någon omedelbar lösning. Det finns betydande skillnader mellan olika lärare och olika institutioner – och säkert också mellan olika fakulteter. Men för min del tror jag att det är mycket viktigt att universitetet betonar vikten av att ha en professionell administrativ personal på alla nivåer och motverkar att lärare och forskare görs till administratörer. Om vi skall få det önskade frirummet för lärare och forskare måste dessa först och främst få tid att göra det de är bäst på. Och en del i detta är att ämneskompetens och ämnesintresse tillåts genomsyra universitetskulturen på alla nivåer, inte nya managementfilosofier.

Lennart Weibull

Dekan på samhällsvetenskapliga fakulteten

Men det handlar ju inte bara om lärares frirum. Både undervisningstimmar och administration handlar om hur vi förhåller oss till våra studenter. **Hur ser studenterna på frågan om lärarnas situation?**

Stafettpinnen går vidare till FFS:s ordförande Lotta Ljungqvist, tidigare ordförande i Haga studentkår.

serie **UNIVERSITETETS SKEPNADER**

Artisten

Artisten

Ett livfullt hus firar tio år

Text: Kajsa Asklöf **Foto:** Göran Olofsson

Rum för olika klanger, den perfekta luciatrippan och svarta lådor är bara några av de utrymmen Artisten härberger bakom sin oregelbundna fasad. Den skarpt röda väggen och ansamlingen av lidande gestalter i Roj Fribergs skulptur sätter tonen direkt i entrén. Tanken var att få till ett hus med mycket liv, och det har krävts extra tjocka väggar och mycket isolering för att det ska bli levande på rätt sätt.

REDAN I SLUTET PÅ 70-TALET hölls en arkitekttävling om universitetet i Renströmsparken som ledde till att Carl Nyrén fick uppdraget att rita den nya musikhögskolan. Att bygga ett hus är som att lägga ett tredimensionellt pussel med många intrikata delar. Det gällde inte minst när Artisten skulle bli till. Det var ett projekt som växte och som skulle rymma många olika behov – musikhögskola, teater- och operahögskola, avdelningen för dramatik och kulturvetarlinjen. De fick gärna berika varandra, men inte störa.

– Det är som att knäcka ett ägg. Rätt snart samlas det hela ihop till ett koncept som innehåller kärnan i hela lösningen. Sedan kollar man att det passar ihop med samband som akustik, administration och så vidare. Tycker man att det håller så blir det kärnan i utvecklingsprocessen, säger Snorre Lindqvist som var ansvarig arkitekt när Artisten skulle ta form. Han arbetar tillsammans med Carl Nyrén som var den som efter en arkitekttävling ursprungligen fick uppdraget att rita Artisten.

– Carl Nyrén utformade en planlösning där han vred alla rum i 45 graders vinkel mot den befintliga byggnaden. Det bildar en rytmisk rörelse i huset, som ska kännas lugnt men ändå lite spännande. Jag har job-

Artisten längs med Fågelsången.

bat med att förverkliga det, säger Snorre Lindqvist.

Det var en mäktig utmaning. En av de saker Snorre Lindqvist tyckte var svårast var de yttre volymerna och fasaderna. Lösningen blev den buktande formen huset nu har mot Fågelsången. Den som passerar på vägen från Götaplatsen mot Humanisten letar kanske efter entrén och hinner bli nyfiken på vad husets buktningar kan rymma innan den dyker upp. Snorre Lindqvist hade gärna lagt entrén mot Götaplatsen för att huset skulle kännas så välkommande som möjligt.

– Att vrida rummen i 45 graders vinkel var något som inte gick att rucka på. Det gick inte att få ihop programmet med entrén vid Götaplatsen, utan vi fick lägga den mot Näckrosdammen som ju också är ett av stadens offentliga rum, säger Snorre Lindqvist.

– Funktioner och behov är det som styr. Ramarna för de konstnärliga visionerna ställs av sambanden.

Begränsningarna är också en väldig inspiration och utmaning, säger arkitekt Björn Thyberger som också arbetade i projektet.

På denna plats låg en gång Långa gården som var en del av jubileumsutställningen 1923. Senare, den 14 november 1935, invigdes här Kjellbergsska flickläroverket, eller Högre allmänna läroverket för flickor, sina nya lokaler. Den högridliga invigningen hölls i aulan där Nils Nilssons freskomålning *Dansen* just blivit färdig. Målningen finns kvar även om aulan blivit stora rytmiksalen, och flickläroverket en del av Artisten.

– Volymen gör väldigt mycket i ett rum för om man ska må gott eller inte, säger högskolerektor Ingemar Henningsson när vi står i rytmiksalen och tittar upp i taket som är dubbelt så högt upp som det brukar vara i rum.

I DE GAMLA SKOLSALARNA finns numera de flesta små repetitionsrummen. Innerväggarna fick rivas eftersom det behövdes sex lager gipskivor med isolering emellan för att det skulle bli tillräckligt tyst mellan rummen. Deras placering har styrts av fönstrens placering i fasaden. Vid det gamla Fredrika Bremertorget med sin golvrurna i grönpatinerad brons har det byggts ett nytt uppehållsrum.

– Det känns väldigt bra att det moderna kommer igen i en del av det gamla. På det här sättet får man också utsikt ned mot stan, säger Björn Thyberger.

Fortfarande finns något av det gamla flickläroverkets atmosfär kvar. Huset är byggt i tidig funktisstil med klassiska drag. Och de långa korridorerna med ljusinsläpp på sidorna är som fört, även om man nu bygger klimatkontrollerade förvaringsrum åt instrumenten mitt i. Kjellbergsskas gula tegel gick inte längre att

Av flickläroverkets forna aula har det blivit rytmiksal. Nils Nilssons fresk Dansen pryder fortfarande sin plats. Från höga fönster strömmar ljuset in över den oljade askparketten.

finna, men ett som är mycket likt hittades på ett tegelbruk i Danmark. Det krävdes åtta provmurningar och tester av murningsteknik och fogar för att man skulle bli nöjd med resultatet. Det gula teglet finns också i fasaderna vid Götaplatsen.

– Vi har utgått mycket från den karaktär som konsthallen och stadsteatern har. De har gult tegel och en anstrykning av klassicism, säger Snorre Lindqvist.

Det är just vid Artistens innergård som mötet mellan det gamla och nya blir tydligt.

– Kjellbergsgården är en fond till det ganska oroliga nybygget. Det gamla och det nya bildar varsin vinkel runt innergården som är det samlade rummet, säger Björn Thyberger.

Nu används platsen mest för fikapauser, men tanken är att innergården även ska kunna användas för framträdanden. Gunilla Bandolin har sagt att hennes nio tegelskulpturer är brukskonst, och de skulle gå att använda vid scenbyggen.

I KAFÉET INNANFÖR har en yttergavel från Kjellbergsgården blivit innervägg. Kaféet har enligt Ingemar Henningsson blivit en mötesplats för väldigt mycket. Här lunchas inte bara utan här kan publiken tillbringa pausen under kvällsföreläsningar, här hålls fester och ja, det är här man sitter och äser hur luciatåget tar sig ned för trappan värdigt skridande på trappsteg väl lämpade för korta steg och långa kjolar.

– Jag tar alltid två trappsteg i taget för jag får spader av att gå så långsamt, säger Ingemar Henningsson.

Stora åttakantiga fönster bildar en ljusvägg ut mot innergården. På motsatta sidan har husfasaden fönster i samma former, men satta i ett annat mönster.

– Det är ett nyrrenskt kännetecken med mycket

fönster och speciellt i den formen, säger Ingemar Henningsson.

– Vi har arbetat mycket med ljuset. Från entréhallen faller det in mängder av ljus. Och kaféet är navet i allt, bekräftar Snorre Lindqvist senare.

Hans tanke var att huset skulle vara varierat, rikt och så fullt av liv som möjligt. Studenterna från de olika utbildningarna skulle kunna mötas i hallarna. Det finns många prång och oregelbundenheter som blivit "hem" för olika grupperingar.

– Samtidigt är det en offentlig byggnad och eleverna vill ju ha publik till sina föreläsningar. Därför har vi glasat upp entrén så att huset ska kännas öppet och välkomnande inte bara för eleverna, säger Snorre Lindqvist.

DEN STORA KONSERTSALEN rymmer en hel symfoniorkester och en publik på 400 personer. Längs väggarna hänger textilier i olika höjder och på olika avstånd från väggarna – en billig lösning på ett akustiskt problem. Textilerna absorberar ljudet och kan dras upp och ned. Skillnaden i efterklang är en halv sekund.

– Jag hade väldigt roligt när jag arbetade med akustikern Jan-Inge Gustavsson. Tygernas olika avstånd till väggen gör att man får fram olika absorptionsmönster för olika frekvenser. Allt sådant har han räknat ut, säger Snorre Lindqvist.

För att få ett så tyst ventilationssystem som möjligt kommer det in friskluft med låg fart under varje stol. Ett stort fönster öppnar sig som en tavla i väggen, och släpper in dagsljus på scenen. Om fönstret skulle hamma där eller inte var ett tvistämne mellan brukarna och arkitekten.

– Vi ville ha ett funktionellt rum utan fönster där man skulle kunna göra ljudupptagningar, säger Ingemar Henningsson.

Arkitekten, Snorre Lindqvist, ville ha ett ha ett vackert ljusinflöde över scenen och ge publiken möjlighet att låta blicken vila i trädkronan utanför. Hans förslag var att stänga ute buller med stora skjutbara luckor vid fönstren så att inspelningar ändå skulle gå att göra.

Uppenbarligen blev det arkitekten som vann.

– När vi fick se hans förslag på det här jättestora fönstret så föll vi pladask. En konflikt kan vara kreativ också, säger Ingemar Henningsson.

Som brukare, är han då nöjd med resultatet efter tio år?

– Huset sätter spår i kvaliteten i verksamheten. Vi har haft en god utveckling och det är till stor del husets förtjänst. Det har blivit mycket mer av en mötesplats för kulturlivet i Göteborg än vi hade vågat hoppas på. Så ja, det tror jag nog. Om man kommer ihåg sina drömmar så var det nog så.

Jerker Olsson, som var byggherrens projektledare och hade till uppgift att sammanfoga alla viljor, är väldigt belåten med resultatet. Han blir glad varje gång han besöker huset. Speciellt nöjd är han med färgsättningen, det gedigna materialvalet och omsorgen om detaljerna.

– Vi har byggt ett hus som ska stå i minst 100 år. Nyrrens arkitekter lämnade inget åt slumpen. Det går inte att få det här goda helhetsintrycket om inte detaljerna är omsorgsfullt gjorda.

Han tycker att det pratas för mycket om entreprenörer och för lite om arkitekter när det byggs nya hus, för det handlar mer om kompetens än om pengar när resultatet ska bli bra.

– Arkitekterna kan påverka mycket hur vi mår. Ingen kan komma undan det arkitekterna skapar. Därför borde man alltid ägna byggandet mycket omsorg.

Övre bilden: Kaféet borde döpas till Fermaten, anser Ingemar Henningsson. Fermaten är ett avbrott i ett musikaliskt flöde.

Nedre bilden: Som en svart låda är teatersalen och ska så vara. Väggar och golv är utformade för att ge bästa akustik.

Nedan: I orgelsalen är rummet en del av instrumentet. Den franskrömtantiska orgeln är beställd just till detta rum. Den är gjord för orgelstycken som skrevs på 1800-talet och är lite mjukare i tonen.

Akademiker bör veta sitt värde

VARFÖR LÄGGER MAN TID, möda och pengar på en lång utbildning? Svaren är förstås skiftande, och också för en och samma individ många och ibland motstridiga. Men den mäktigaste drivkraften är nog lusten att lära mer, att tränga djupare, att få mer kunskap.

En sak som tål att tänka på är vilken betydelse den kommande lönen har för den unga studentens livsval. SACO har undersökt akademikernas löner under årtionden, och det är slående hur svagt sambandet är mellan lång utbildning och hög lön i den svenska lönestatistiken. Den svenska lönen efter skatt är inom flertalet SACO-yrken avsevärt lägre än motsvarande löner i andra länder. Det är svårt att räkna hem en investering i en lång utbildning, om lönen tjänas in med svenska löner och svenska skatter.

Är detta ett problem?

Nej, hävdar många, och hänvisar till god livskvalitet, till relativt låg arbetslöshetsrisk, till att löneskillnader inte borde finnas eller till att det svenska studiemedelsystemet är så fördelaktigt att det kompenserar de låga lönerna och höga skatterna.

Ja, hävdar jag. Den kunskap som akademikern kan ge det svenska arbetslivet efter en lång utbildning borde ge betydligt bättre inkomst över livet. Sverige behöver mer kunskap, inte mindre, och i en värld där nyutbildade akademiker självklart väljer arbete över gränserna skall Sverige förstås locka med goda inkomster, inte dåliga.

SVENSKA ARBETSPLATSER måste erbjuda minst lika spännande arbetsuppgifter, minst lika god arbetsmiljö, minst lika stor frihet från diskriminering samt minst lika goda inkomster som i andra länder. Annars går vi miste om våra egna begåvningar likaväl som de begåvningar vi skulle kunna välkomna utomlands ifrån.

Inom SACO har vi sedan årtionden undersökt vad våra förbundsmedlemmar tjänar, information som våra medlemmar hittar t ex genom den nya webbtjänsten LÖNESÖK, där den yrkesverksamme medlemmen via nätet kan jämföra sig med kollegor från norr till söder.

Nu har vi för första gången undersökt skillnaderna i lön beroende på lärosäte. Både nuvarande studenter och kommande studenter får veta om – och var! – utbildning lönar sig. Skillnaderna är stora. För dem som examineras år 1990 uppgick inkomstskillnaderna som mest till 28 000 kronor ett år efter utbildningen. Ett exempel: I 1991 års löneläge var årsinkomsten 150 000 kr för en person examinerad vid högskolan i Dalarna, att jämföras med 178 000 kr som motsvarande examen vid Göteborgs universitet gav.

Resultaten i denna studie visar att föräldrabakgrund inte förklarar inkomstskillnaderna mellan personer från olika lärosäten. Resultaten visar också att betyg inte förklarar lärosäteseffekten, dvs gymnasiebetyg påverkar inte val av högskola. Vad studien visar är dock att val av

BRUNNEN/ANNA EKSTRÖM

Anna Ekström

Saco-ordförande

arbetsmarknad förklarar en stor del av högskoleeffekten. Om arbetsgivare på somliga delararbetsmarknader systematiskt väljer bort studenter från somliga högskolor, kan valet av regional arbetsmarknad vara ofrivilligt.

UR ETT SAMHÄLLSEKONOMISKT PERSPEKTIV är det därför viktigt att kartlägga löneskillnader efter examen. Kostnaderna för att studera är ju trots allt desamma oavsett val av högskola. Det är nyttigt både för studenterna, för lärosätena och för samhället att följa upp hur det går för de enskilda studenterna efter examen och att följa utvecklingen av de olika lärosätena och deras koppling till arbetsmarknaden. Universitet och högskolor borde själva ägna sig betydligt mer åt uppföljning än de gör idag.

FRÅGAN ÄR DÅ OM LÖN EFTER EXAMEN borde spela någon roll vid val av högskola? För de enskilda studenterna spelar förstås den kommande lönen stor roll. Det finns alla anledning att fråga sig hur kvaliteten utvecklas på de enskilda lärosätena och om det finns ett samband mellan t ex ett lågt antal disputerade lärare och låga löner efter examen bland studenter. Det kanske är nästa fråga som studenterna vill ha svar på?

